

אֵלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֵלֵינוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ
וְתִלְמוּד תּוֹרָה בְּנֶגֶד בָּלֵם

לזכר ולעילוי נשמת רבי יהושע השי"ר רייזמן ז"ל, נלב"ע י' במנחם תשס"ט, ת.נ.צ.ב.ה.

בענין
טבילת כלים

טבילת כלים

- א. כלי סעודה של גויים שנכנסו לרשות ישראל מחוייבים בטבילה, על מנת להבדילם מטומאת העמים ולהכניסם לקדושת ישראל. ונחלקו הראשונים האם חיוב הטבילה מהתורה או מדרבנן [ההבדל בין כלי מתכות לכלי זכוכית].
- ב. מחלוקת הראשונים, בדיני שימוש בכלים שאינם טבולים, ודין האוכל הנמצא בכלים אלו.
- ג. דין כלים השאולים או שכורים מגויים, ושימוש בדרך ארעי בכלים שאינם טבולים. ודין כלים העומדים לסחורה שאינם חייבים בטבילה.
- ד. בעיקר גדר טבילת כלים יש לדון האם הטבילה היא "מתיר", להתיר את הכלים בשימוש, או שהיא "מצוה" בעלמא, ונפקא מינה למצב שאין באפשרותו לטבול הכלים.
- ה. עוד צ"ע, האם חיוב הטבילה מוטל על הבעלים או על המשתמש, וכן מאימתי חלה חובת ההטבילה.
- ו. שימוש בכלים לא טבולים בבתי מלון אולמות ומסעדות.
- ז. מוכר או נותן כלי במתנה לחברו - האם רשאי לטבולו לפני הנתינה.
- ח. קופסאות צנצנות ובקבוקים הנקנים עם מאכלים ומשקאות - האם מחוייב להוציא מתוכם את המצרכים ולטבולם, וכיצד ינהג לאחר שהוציא מתוכם את המאכלים או המשקאות [חימום המאכל בעודו בכלי].
- ט. דין כלים חשמליים או כלים גדולים שאינם נכנסים במקוה.

במודבר לא, כא. ויאמר אלעזר הכהן אל אנשי הצבא הפאים למלחמה ואת חקת התורה אשר צוה יהוה את משה: כן אך את ההנהגה ואת הכסף את הנהגת את הרבול את הרבול ואת העפרת: כן כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש ומהר אך במה נדה יתחפא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים:

רש"י

(כג) כל דבר אשר יבא באש. לנצל זו כלום: תעבירו באש. כדרך תשמישו הגעלתו. מה תשמישו ע"י חמין יגיעלנו בחמין ומה תשמישו ע"י עלי כגון השפוד והאסכלה ילצנו באור: אך במה נדה יתחפא. לפי פשוטו חטיו זה לטהרו מטומאת מת. א"ל כריכין הכלים גיעול לטהרם מן האיסור וחטיו לטהרם מן הטומאה. ורבותינו דרשו מכאן שאף להכשיר מן האיסור הטעין טבילה לכלי מתכות. ומי נדה הכתובין כאן דרשו מים הראויים לטבול בהם נדה. וכמה הם מ' סאה: ובא אשר לא יבא באש. כל דבר שאין תשמישו ע"י האור. כגון כוסות ולוחות ששמישן בזמן ולא זלעו איסור: תעבירו במים. מטבילו ודיו. ודוקא כלי מתכות:

עה: השוכר את הפועל פרק חמישי עבודה זרה

עין משפט
נר מצוה

מסורת הש"ס

עם הספד

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

הנהגת ה"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

תורה אור השלם

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

ליקוטי רש"י

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

(א) טעם פ"ט מ"ח
(ב) טעם פ"ט מ"ח
(ג) טעם פ"ט מ"ח
(ד) טעם פ"ט מ"ח
(ה) טעם פ"ט מ"ח
(ו) טעם פ"ט מ"ח
(ז) טעם פ"ט מ"ח
(ח) טעם פ"ט מ"ח
(ט) טעם פ"ט מ"ח
(י) טעם פ"ט מ"ח

דכיתנא מיישנן. אור"ח דמפות ודמין שלט שטיו מין נסך און צריך לישן מלגל קלמר כל כלי פשמן קסם אלף... דכיתנא לעגנן. דכיתנא מיישנן ואי אית בהו קיטרי שרי להו איתמר עם הארץ שהושטו דו לנת ונגע באשכולות רבי ורבי חייא חד אמר אשכול וכל סביבותיו מביאין וכל הגת כולה נמי מביאה ולמ"ד אשכול וכל סביבותיו מביאים וכל הגת כולה טהורה מאי שנא מהא דתנן ב"שירן שנמצא ברחים אינו מביא אלא מקום מגעו ואם היה משקיף מואך הכל טמא התם לא מפסק ולא מיד הכא מפסקי אשכולות אורו ליה רבנן ל' ירמיה ואמרי לה לבריה דרבי ירמיה כדברי האומר אשכול וכל סביבותיו מביאין וכל הגת כולה טהורה: מותנ' הלוקח כלי תשמיש מן העובר כוכבים את שדרבו להמבייל ויביל להגעיל יעיל ללכן באור ילכן באור השפד והאסכלא מלבנן באור "הסכין שפה והיא טהורה: גמ' תנא 'יכול צריכין מבייל בארבעים סאה מנהני מלי אמר רבא דאמר קרא "כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש ומהר הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת תני בר קפרא מתוך שנאמר "במי נדה שומע אני שצריך הואה שלישי ושבעי ת"ל א"כ חלק א"כ מה ת"ל במי נדה מים טהרה טובלת בהן ח"י אומר ארבעים סאה איצטרך למיכתב ומהר ואיצטרך למיכתב במי נדה אי כתב ומהר ה"א ומהר (ה) כל דהו כתב רחמנא במי נדה ואי כתב רחמנא במי נדה הוה אמינא הערב כשם כנדה כתב רחמנא ומהר לאלתר אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו 'אפי' כלים חדשים במשמע דהא ישנים וליבנן חדשים דמו ואפי' הכי בעי מבייל מתקורף לה רב ששאל רבי אפי' וזא"ל דסברלא נמי א"ל "כלי סעודה אמורין בפרשה אמר רב נחמן אמר רבה בר אבהו לא שנו אלא בלקוחין ובמעשה שהיה "אבל שאולין לא רב יצחק בר יוסף זבן מנא דמורא" מעובר כוכבים סבר להמבייל א"ל ההוא מרבנן ורבי יעקב שמויה לדידי מפרשא לי מניה דרבי יוחנן כלי מתכות אמורין בפרשה אמר רב אשי 'הני כלי זבוכית "הואיל וכי נשתברו יש לן תקנה בבלי מתכות דמו קוגיא פליג בה רב אחא ורבינא חד אמר כתחלתו וחד אמר כסופו והלכתא כסופו איבעיא להו משכנתא מאי אמר מר בר רב אשי אבא מבייל דכספא ואמבליה ואישי ביה "ולא ידענא אי משום דקסבר משכנתא כוכבי דמאי אי משום דחזי לעובר כוכבים לשקועיה: ת"ר הלוקח כלי תשמיש מן העובר כוכבים "דברים שלא נשתמש בהן" מביילין והן טהורין "דברים שנשתמש בהן ע"י צונן כגון כוסות וקטניות וצלוניות מביילין והם טהורין דברים שנשתמש בהן ע"י חמין כגון הירות והקומקום וכו' ומכאן חמין מביילין ומביילין והן טהורין דברים שנשתמש בהן ע"י האור כגון השפדין והאסכלאות מלבנן ומביילין והן טהורין וכולן נשתמש בהן עד שלא יביל וישל יעיל וישל ילכן תני דהא אמר רבינא אידך "מהר לך" הא כמאן דאמר נותן טעם לפגם אסור הא כמאן דאמר "נותן טעם לפגם מותר ולמאן דאמר נותן טעם לפגם מותר גיעולי עובדי כוכבים דאמר רחמנא הכי משכחת לה "אמר רב חייא בריה דרב הונא "לא אסרה תורה אלא קידרה

הני כלים שטו חכמים (א) שזי בקיין דוקא בגלגלן ואלן מלחן הכל יס להמיר בטעם כלי שני כי ודאי ידוע שש"י כסם גדול שמועין כמה וכמה פשמים כי אפשר שלא ילך האיסור ושמה יס מלחן בין איסור שנדקן לשלש נדקן כל כך כמו שמלחן נפקר התעוררות (ומה) דף ע"ז: "הסכין שפה והיא טהורה. צנמל מוקין לה למחן נה לון ולא דמי לסקין ששטם נה טרפה דקני נקטת אנטימל פקק קמל דחולין (דף ע"ז: וס' ד"ה וילגמל) דשאל סכן של עובד כוכבים שגלעט שמועין טובא אל סכן ששטם נה טרפה מתמת הדס דשירק"ן און השמועין בגלע: מים שדגה שובלת. אפי' דרביעית "סגי להטיל מחמין ויעוריות מלאויותה הית טעלת טומאה אל טעלת כלי מין מדוע הוא ובעי מ' סאה:

והלכתא כסופו. הייט כלים שמועין נאמר מנפנים אל אס מוחסין מחמין וכן כל ען הממועין סכס כהל מחמין אשילי למ"ד הכל הולך אחר המעמד און לררין טעלת מין דלון משמחין כון דרך המהכת דלני סעודה האמוריס נפרשה הייט משמחין כון: אבר שצריך לא. אומר רעט שמואל ישראל ששאל כלי משראל מבייל שקה מועד כוכבים נדר עולה מין שאל לדי חזון עולה מן ישראל ראשון: אי מישום דקסבר משכנתא כוכבי. ויפין דלא אפשיטא מנפילין למשכנתא גלג כרה וס' יס לו כלי שקה מן העובר כוכבים המוחזר עולה יעיל זה עמו ויבין על מיהא ויהיו כל לוחין כלי כוכבים ללקח ואפי' לנחן דלמ"ד און קונה בשבט כלי און כרץ טעלת מין דלון שמו עולו דלא הי משפעה שיהי שזי הכלים של מין והמכור כל לעובר כוכבים ומה ולקח ממנו נדר טעלת מין שנקרה על שם עובד כוכבים אל הממשן כל לעובר כוכבים ומה ופדה און כרץ טעלת אפי' דמספקא ליה לתלמודא אי משכנתא מוכי לעגן הא ודאי פשטא דלא הי מוכי: מביילין. ופביילין והן טהורין. לוא דוקא מנפילין ואפי' יעיל אלף אפילו מנפילין בריש דהר טעלת איה צביל טומאה לדיהי טעול וסך כד דלפילי מדשים לררין טעלת וחקן נמי סכן שפה ויהי טהורה אפי' דלא טהרה לגמרי שהי כריכה גיעול למחן רוחא אפי' הכי מנפיל למחן כה לון ויהי דמי צנמילא מנפילין ברישא משום דמחמין מפי האיסור:

והלכתא כסופו. הייט כלים שמועין נאמר מנפנים אל אס מוחסין מחמין וכן כל ען הממועין סכס כהל מחמין אשילי למ"ד הכל הולך אחר המעמד און לררין טעלת מין דלון משמחין כון דרך המהכת דלני סעודה האמוריס נפרשה הייט משמחין כון:

אבר שצריך לא. אומר רעט שמואל ישראל ששאל כלי משראל מבייל שקה מועד כוכבים נדר עולה מין שאל לדי חזון עולה מן ישראל ראשון: אי מישום דקסבר משכנתא כוכבי. ויפין דלא אפשיטא מנפילין למשכנתא גלג כרה וס' יס לו כלי שקה מן העובר כוכבים המוחזר עולה יעיל זה עמו ויבין על מיהא ויהיו כל לוחין כלי כוכבים ללקח ואפי' לנחן דלמ"ד און קונה בשבט כלי און כרץ טעלת מין דלון שמו עולו דלא הי משפעה שיהי שזי הכלים של מין והמכור כל לעובר כוכבים ומה ולקח ממנו נדר טעלת מין שנקרה על שם עובד כוכבים אל הממשן כל לעובר כוכבים ומה ופדה און כרץ טעלת אפי' דמספקא ליה לתלמודא אי משכנתא מוכי לעגן הא ודאי פשטא דלא הי מוכי:

מביילין. ופביילין והן טהורין. לוא דוקא מנפילין ואפי' יעיל אלף אפילו מנפילין בריש דהר טעלת איה צביל טומאה לדיהי טעול וסך כד דלפילי מדשים לררין טעלת וחקן נמי סכן שפה ויהי טהורה אפי' דלא טהרה לגמרי שהי כריכה גיעול למחן רוחא אפי' הכי מנפיל למחן כה לון ויהי דמי צנמילא מנפילין ברישא משום דמחמין מפי האיסור:

והלכתא כסופו. הייט כלים שמועין נאמר מנפנים אל אס מוחסין מחמין וכן כל ען הממועין סכס כהל מחמין אשילי למ"ד הכל הולך אחר המעמד און לררין טעלת מין דלון משמחין כון דרך המהכת דלני סעודה האמוריס נפרשה הייט משמחין כון:

אבר שצריך לא. אומר רעט שמואל ישראל ששאל כלי משראל מבייל שקה מועד כוכבים נדר עולה מין שאל לדי חזון עולה מן ישראל ראשון: אי מישום דקסבר משכנתא כוכבי. ויפין דלא אפשיטא מנפילין למשכנתא גלג כרה וס' יס לו כלי שקה מן העובר כוכבים המוחזר עולה יעיל זה עמו ויבין על מיהא ויהיו כל לוחין כלי כוכבים ללקח ואפי' לנחן דלמ"ד און קונה בשבט כלי און כרץ טעלת מין דלון שמו עולו דלא הי משפעה שיהי שזי הכלים של מין והמכור כל לעובר כוכבים ומה ולקח ממנו נדר טעלת מין שנקרה על שם עובד כוכבים אל הממשן כל לעובר כוכבים ומה ופדה און כרץ טעלת אפי' דמספקא ליה לתלמודא אי משכנתא מוכי לעגן הא ודאי פשטא דלא הי מוכי:

מביילין. ופביילין והן טהורין. לוא דוקא מנפילין ואפי' יעיל אלף אפילו מנפילין בריש דהר טעלת איה צביל טומאה לדיהי טעול וסך כד דלפילי מדשים לררין טעלת וחקן נמי סכן שפה ויהי טהורה אפי' דלא טהרה לגמרי שהי כריכה גיעול למחן רוחא אפי' הכי מנפיל למחן כה לון ויהי דמי צנמילא מנפילין ברישא משום דמחמין מפי האיסור:

והלכתא כסופו. הייט כלים שמועין נאמר מנפנים אל אס מוחסין מחמין וכן כל ען הממועין סכס כהל מחמין אשילי למ"ד הכל הולך אחר המעמד און לררין טעלת מין דלון משמחין כון דרך המהכת דלני סעודה האמוריס נפרשה הייט משמחין כון:

אבר שצריך לא. אומר רעט שמואל ישראל ששאל כלי משראל מבייל שקה מועד כוכבים נדר עולה מין שאל לדי חזון עולה מן ישראל ראשון: אי מישום דקסבר משכנתא כוכבי. ויפין דלא אפשיטא מנפילין למשכנתא גלג כרה וס' יס לו כלי שקה מן העובר כוכבים המוחזר עולה יעיל זה עמו ויבין על מיהא ויהיו כל לוחין כלי כוכבים ללקח ואפי' לנחן דלמ"ד און קונה בשבט כלי און כרץ טעלת מין דלון שמו עולו דלא הי משפעה שיהי שזי הכלים של מין והמכור כל לעובר כוכבים ומה ולקח ממנו נדר טעלת מין שנקרה על שם עובד כוכבים אל הממשן כל לעובר כוכבים ומה ופדה און כרץ טעלת אפי' דמספקא ליה לתלמודא אי משכנתא מוכי לעגן הא ודאי פשטא דלא הי מוכי:

מביילין. ופביילין והן טהורין. לוא דוקא מנפילין ואפי' יעיל אלף אפילו מנפילין בריש דהר טעלת איה צביל טומאה לדיהי טעול וסך כד דלפילי מדשים לררין טעלת וחקן נמי סכן שפה ויהי טהורה אפי' דלא טהרה לגמרי שהי כריכה גיעול למחן רוחא אפי' הכי מנפיל למחן כה לון ויהי דמי צנמילא מנפילין ברישא משום דמחמין מפי האיסור:

והלכתא כסופו. הייט כלים שמועין נאמר מנפנים אל אס מוחסין מחמין וכן כל ען הממועין סכס כהל מחמין אשילי למ"ד הכל הולך אחר המעמד און לררין טעלת מין דלון משמחין כון דרך המהכת דלני סעודה האמוריס נפרשה הייט משמחין כון:

ג. הלוקח כלי תשמיש סעודה מן העכרים מכלי מתכות וכלי זכוכית דברים שלא נשתמש בהן כל עיקר מטבילין במי מקוה ואחר כך יהיו מותרין לאכול בהן ולשתות. ודברים שנשתמש בהן על ידי צונג כגון כוסות וצלוחיות וקיתוניות מדיחן ומטבילין והן מותרות ודברים שנשתמש בהן על ידי חמץ כגון יירות וקומקמוסין ומחממי חמין מגעילין ומטבילין והן מותרין. ודברים שנשתמש בהן על ידי האור כגון שפודין ואסכלאות מלבנן באור עד שתגשר קליפתן ומטבילין והן מותרין.

ה. טבילה זו שמטבילין כלי הסעודה הנלקחים מן העכו"ם ואחר כך יתורו לאכילה ושתייה אינן לענין טומאה וטהרה אלא מדברי סופרים, ורמז לה כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר. ומפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בטהרתן מידי גיעולי עכו"ם לא מידי טומאה שאין לך טומאה עולה על ידי האש וכל הטמאים בטבילה עולין מטומאתן וטומאת מת בהזאה וטבילה ואין שם אש כלל, אלא לענין גיעולי עכו"ם. וכיון שכתוב וטהר אמרו חכמים הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש להחיותו מגיעולי עכו"ם.

ובתשובות הרשב"א (ח"ג סימן רנח) כתוב בלשון הזה, מה
כתבה שהטבלת כלים מדרבנן לא כולם מודים בו, ומדברי
הרמב"ם יראה שהוא סבור שהיא מדאורייתא, ופשוט
לשמעתי בלשון ע"ז הכי משמע טפי, עכ"ל. ונראה
שטעמו מפני שראה שכתב רבינו ומפי השמועה למדו.

ארכבעים סאה, דהא אפילו לכלים הטמאין משום
זב וזבה דים בשגופם עולה בהם ורבנן הוא
דבטלוה לרביעתא כדאיחא במסכת גזיר ⁹⁷⁷
ותירץ ⁹⁷⁸ דשנא הכא גזרת מלך היא משום
מעלה שעשאה כטבילת גר. ומתו אפשר לפרש
דהכא קאמר, הוה אמינא בכל דתו אף על פי
שאין גופו עולה בהם, קמשמע לן במי גדה,
גדה, שגופה עולה בהם. ומה שאמרר לעיל וכמה
הם ארכבעים סאה משום גדה הוא, ומשום דרבנן
בטלוה לרביעתא ואוקמוהו לכולהו בארכבעים
סאה. ע"כ תורף דבריו ז"ל. ומתו הרמב"ם
ז"ל ⁹⁷⁹ סובר דטבילה זו מדרבנן. וגם הוא ז"ל
גראה שסובר ⁹⁸⁰ דאין מברכין עליה, וכן נתגו ⁹⁸¹.
אבל בתוספות ⁹⁸² כתבו שמברכין עליה על טבילת
הקטן ⁹⁸³. וכתב רבינו הראב"ר ז"ל ⁹⁸⁴ דכיון
דלוקשה לגדה, שצריך ליותר שלא יתא בהן דבר
תחוצץ.

לרבינו כן מדברי הרמב"ם, הרי בה' ברכות פ"א
ה"ג כתב דמצוות שהן מד"ם מברכין עליהן. 981 נראה
למאורה ששעמו משום טבילת כלים מדרבנן, והכרעת
רבינו כדברי הרמב"ם, וצ"ע בדסמך ד"ה איבעיא
מביא אישי הרמב"ם בשטית יחיד, ובשם אשר
המפרשים כתב טבילת כלים מדאורייתא. 982 בתוס'
ר"י מפאריש מבואר שמברכין וכן במדרכי בשם
רש"ם. 983 בטושו"ע יור"ד ס' קכ ס"ג כתב
דמברך על טבילת כלי ואם הם שנים או יותר מברך
על טבילת כלים, עיי"ש. 984 בפ"י הראב"ד
נ"ה בתוה"ב ב"ד ש"ח דף סב.

גמרא תנא וכולם צריכין טבילה בארבעים סאה.
פירשו בירושלמי ⁹⁶⁴ לפי שיצאו מטומאתן של
נכרים לקדושתן של ישראל עד כאן כלומר משום
מעלה וביעבד אינו מעכב ועלולם אין טבילה
זו אלא אחר הכשרו של כלי. וכדנתיא בברייתא
לקמן וקרא נמי הכי מוכח דכתיב ⁹⁷² וטהר לבסוף
וואמרינן נמי לקמן דהא ישנים ולבנן כחדשים
דמו וצריכין טבילה וכן בדין שאם לא כן הרי
הוא כאדם הטובל ושרץ בידו שלא עלתה לו
טבילה כלל ⁹⁷³.

היה **אמניא** ⁹⁷⁴ בכל דהו. פי' רש"י מקוה חסר
קמ"ל במי נדה ⁹⁷² מקוה שלם. הקשה רבינו
הרמב"ן ז"ל ⁹⁷⁶ דהא משמע דטבילה זו
מאורייתא היא דלא משמע דליהו גני קראי
אסמכתא דרבנן מדעבדין להו האי ביטיותא,
וכן דעת התוס' ז"ל ⁹⁷⁸, ואם כן אמאי ברייתא

ש"ב דף טז ובי"ד ש"ד דף קכד עיי"ש. 972 במדבר
לא. כג. 973 כ"ה בחי' תרמב"ן ובפי' הרא"ה
ובתוה"ב ב"ד ש"ד דף קכג, וכן דעת הרשב"ם מובא
ברא"ש סי' לו ובתוס' ר"י מפאריש. אבל דעת התוס'
ר"ן תוס' ר"י מפאריש דאפילו מטביל בירושא
דמי. וכ"ה שיטת הראב"ד והרא"ש שם. 974 בגמרא
לפנינו: ה"א וטהר כל הרה"ב. 975 בחי' תרמב"ן,
והוב"ד בחי' תרשב"א ובתוה"ב ב"ד ש"ד דף קכה
עיי"ש. 976 בד"ה מים. 977 לה, א.
978 בתוס' ד"ה מים ובתוס' ר"י מפאריש בשם ר"ת
דטבילת כלים חידוש ולכן צריך מ. סאה. ועיין טור
יור"ד ר"ס קכ בשם הסמ"ק. 979 ה' מאכלות
אסורות פי"ז ה"ה. 980 איני יודע איך יצא

טבילת פלים. חיוב מבילה של כלי סעודה שהיו של גויי ונכנסו לרשות ישראל.

לדעת המסבירים שחייב טבילה זו הוא מן התורה⁴⁶, היינו שהתורה הצריכה טבילה כשיוזמנו לו מים, אבל אין האיסור להשתמש בלא טבילה אלא מדרבנן⁴⁷. ויש מן האחרונים שכתב שאין האיסור להשתמש בלא טבילה הוא מן התורה, ומטעם זה כתב שאסור אפילו לצורך שתיית ארבעים סוטה בליל פסח, לפי שאין מצוה דרבנן דוחה איסור תורה⁴⁸.

אף להשקותם בלא שבילה כשאנו משתמש בהם, יש מן האחרונים שכתב שלדעת האמוראים הסוברים בכלים שמאים שאסור להשקותם, שמא יבא בהם לידי תקלה שישתמש בהם תרומה, וכן ה'לה', אף כלים לקוחים מן הגוי אסור להשקותם, שמא יבא להשתמש בהם.

בגדר חייב הטבילה, כתבו ראשונים שכלם הצריכים טבילה אסור להשתמש בהם עד שיטבילו³⁷, שגזירת הכתוב היא³⁸, וכן כתבו הפוסקים שאסור להשתמש בהם לצרכי סעודה אפילו דרך ארעית³⁹, ואף לשתות מים בכלי חדש אסור בלא טבילה⁴⁰, ויש מן הראשונים שכתבו שאין כאן איסור אלא מצוה⁴¹, ושאלן זו דומה לשאר מצוות של חובה⁴², שהרי אם רוצה יכול לפטור עצמו ולהשתמש בכלי אחר שאינו טעון טבילה⁴³, ויש מן האחרונים שפירש בדעתם, שאין הטבילה מותרת את הכלי, כמו שחיטת שמירת את הבמה⁴⁴, אלא מצוה בלבד, לפיכך באופן שאינו יכול לטבול, מותר לו להשתמש בכלי בלא טבילה⁴⁵, וכן יש מן האחרונים שכתב, שאף

חיוב טבילה זו, לדעת רוב הראשונים מן התורה היא, שהרי למדידה מן הכתובים²¹, וכן יש שמנוהו בכלל העשייה²², ויש מן הראשונים סוברים שאין החיוב אלא מדברי סופרים²³, והררשה מן הכתוב אסמכתא היא²⁴, בידישלמי אמרו: לפי שיצאו משוממת הגוי ונכנסו לקדושת ישראל²⁵, ומירשו ראשונים שמשמע זה הצריכה התורה טבילה לכלי הלקוח מן הגוי²⁶, שדומה לבר שנכנס לקדושה על ידי טבילה²⁷, אף על פי שקודם שלקחו מן הגוי היה מותר להשתמש בו²⁸. אף בכלים חרשים אמרו יעצריים טבילה, שהרי בלים ישנים שילבנס כחדשים הם, ואף על פי כן צריכים לטבילה²⁹, שגזירת הכתוב היא, ולא משום פילוס איסור³⁰.

"ר"א שם ה. וכן"ד"ד השאלתות שאלתא קלו ו' ררשי'
 שוהבא לעיל ציון 39. ורמב"ם שם שוהבא לעיל ציון 5.
 או"ח שם 40. ר"א ש"ח רדב"י שם.
 וירושלמי תשל"ח" ס' קו. 41 ראבייה פסחים ס' תסר,
 הובא בהנחמי"מ מאכ"א פ"יו אות ה' שם שמסעו
 במקום שגאורא בשרא וכן תיקו ראבייה, וכן להלן
 ציון 389. וז"ל בפסאי ע"ז ע"ז ש"ח (תכ"י) שאין
 הסבילה אלמא מצוה, ונבססי ריז"ל שם (תכ"י) בשמו שאין
 הצוה מכלבא מתחשמש בהם עד שטיבילום, וחלק עליו.
 או"ח כותב באופן שאינו יוכל להסביל, וכן להלן ציון 45.
 42 ע"ז הובא בירושלמי, רד"ב. 43 ראבייה שם.
 הובא בהנחמי"ש שם; בית חילל יו"ד שם ס"ב נ. 44 ע"ע
 הטיהות. 45 ש"ת אבני גזר א"ח ס' ת"ח אות רא'
 ב' הראבייה, שם ראבייה פסחים ציצית שבזמן שאמר
 לעשות ציצית אינו עובר על איסור תורה בכבישת ביד של
 י' כנפות. 46 ע"ז לעיל. 47 ישועות יעקב יו"ד שם
 ס"א א, וז"ל בבאור הכהה במ"ב שם. שכן ר"א מותר.
 וצ"ב מניו למדו. 48 פסליה או"ח ס' תפז פסחים
 64 ע"ז ביצה ה' א, וע"ע פסליה לעיל ע"ז תמז. 49 ש"ש
 פסח ס' יט, הובא בא"ר או"ח שכן ס' יב ופס"ג
 ס' ס"ה א, ושם שפ"א שאלתא חורונין שם אין לנזור
 בכלי חרש, וע"ז להלן בשבת ויז"ל.

15 יהוא מלך, הובא בבי יוד"ר שם ובכ"מ על הרמב"ם שם
 16 ה"ה, ויש לשער כי מל"ה הרמב"ם מפי השמועה, ובכנעני
 17 שם שצ"ל האב"ד אר הרמב"ם (1); תוס' ר"ד ע"ו שם;
 18 מ' המניח ה' פסח כ' ה; ארוחת חיים ח"ב עמ' 154
 19 ועוד. כ' המביא קבוצת תיול' הרמב"ם (לפנינו עמ' 57).
 20 שפ"ד האגונו, וי"ר רמב"ן על התורה שם (ספח).
 21 שם תורה"א שם בד' הרמב"ם; קרית ספר מא"י שם; אר"ה
 22 שם; מאייר ע"ז שם ועוד. וע"י או"ז ח"א שם, שגם ושר'ת
 23 הרשב"א ח"ד ס' שית וכו'ש וי"ד שם, רגא, השלמוד מכ"מ
 24 ח"ה אסמכתא הוא. אע"פ שגם אסמכתא מכ"מ היא מל"ה
 25 וחינו מכתוב ומה' ע"י ע"ל. 26 ירושלמי שם פ"ה
 27 ה"ס, הובא בראשונים ע"ז שם, ובכ"מ שם; ופי' בירוש'
 28 דר' שיצאו כ"ז שם, 29 רמב"ן ע"ז שם, ובכ"מ שם; שאר
 30 הראשונים שם ור"ן פסחים ל' שם; בהנחית אר ירושלמי.
 31 ר"ב רמב"א ע"ז שם בשם רמב"ן; ע"ל גר' אור ורוע
 32 שם, אר"ה שם אות ע"ז, וע"ל גר'ת. כר' ל' עמ' חג.
 33 אר"ה שם אות ע"ז, וכו'ע"ל בשנ"ח ר"ח או"ז שם.
 34 ר' נחמן אמר רבה בר אבון ע"ז שם; מוש"ע וי"ד
 35 ק"א. 36 שם שם ס' ד"ה זו"א.

37 רוקח סי' תפא; או"ז פסקי ע"ז
סי' רצנ; שו"ת ר"ה או"ז סי' סג; תשב"ץ קמז סי' יטבו;
אדמו"ר מ"ב סי' י אות יב; סור יו"ד סי' קב;

21 רִשְׁיָ' עֵי' עוּב עַב בִּרְהָ זֹוּא: מִזִּית הַכְתוּב
הַיָּא; תוּס' שֶׁ בִּרְהָ מִפְּנֵי בִּרְהָ בִּס הַיִּזְרִס מִן; וְרִאשִׁית
מִפְּסָחִים מִן; מִסֶּדֶר; מִפְּנֵי מִצּוֹת קֶצֶץ; וְאִין מִפְּנֵי מִן; מִן
דִּפְתָּא וְרַצָּן; חִזְיוֹנִי הָרֹאשִׁי רִבְכָּ' וְרַבְנִ' (הַשְּׁמֵן) וְרִשְׁכָּא
וְרִיבְכָא וְתִרְעִי עוּב שֶׁם, וּמֵאִירִי שֶׁם בִּלְשֵׁם נִדְרוּלִי מִפְּרָשִׁים
וּפְסָחִים; מִן בִּלְשֵׁם נִדְרוּלִי הָדוֹרוֹת; הָרִשְׁכָּא בְּתוּחָא; בִּית
דִּשְׁעָר דִּבּוּשְׁתִּי חִ'לִּי שֶׁ בִּרְהָ וְרִשְׁכָּא בְּתוּחָא; בְּתוּחָא
שֶׁם; וְעוּב שֶׁ שְׁמִי חִ'לִּי אִין שֶׁם; וְשִׁמְעָל רִבְכָּ' וְרִיבְנִי
שִׁמְחָה, וְעוּב שֶׁאֲנִי מִן; נו כִּלְכִּל בִּרְהָ הָרִשְׁכָּא בִּצְעָ ית א,
וְכַוּנָבֹנָת וְרִיבְנִי עוּב יוֹמָא עַב בִּדְ' תוּסִיס עַב בִּדְ' מִכָּאן,
וְהוֹעֲמֵס שֶׁאֵלֶּה שִׁינְאֵתָא קִלּוּ בִּדְ' הַשְׁתִּילּוּת; אוּלִּי כִלָּה
אוּת א וְעַב; תְּרוּחָה' חִ'לִּי רִנּוּ עוּב; שֶׁ יוּדִיס מִן; קֶס קֶס
עוּב וְכִאֲנֵן עַב בִּדְ' הַשְׁעִי עַב יד שִׁמְעֵטִי עוּב אִין הַקֶּסֶן
(עוּב) נֶאֱמַר, וְכִיאוּר הָרִשְׁכָּא שֶׁם מִ'לּוּ לוּ שִׁכְדִּי רֹב
הַפּוֹסְקִים; וְעוּב שִׁינְוֹת עֲקֵב יוּדִיס שֶׁם שִׁל שְׁדַעַת רֹב
הַפּוֹסְקִים; וְהֵאֱמַר מוֹרְכִין, וְדִבְרֵי מוֹתוּהִים. 22 מִפְּנֵי שֶׁם.
וְעוּב חֲלִילִי; בִּרְכַתָּה, שִׁמְעֵטִי עוּב מִכְרִכִּים עֲלֵיהִי. 23 רִבְכָּ' מִן
מִכָּאן מִיּוֹ הֵהָ, עוּב תוּחָא; שֶׁם, וְרִיבְכָּא וְרִנּוּ
וּמֵאִירִי עוּב שֶׁם וְקוּרִית סַפֵּר וְלִחִם סַפֵּר סַכָּאִי שֶׁם וּפְרִיחָ
יוּדִיס שֶׁם מִ'לּוּ וְעוּב בִּדְ' הָרִשְׁכָּא שֶׁאֵלֶּה מִרְבָּנִי (עוּב)
בִּדְ' הָרִשְׁכָּא חִ'לִּי אִין רִנּוּ וְרִנּוּ סֶ' בִּדְעַת הָרִשְׁכָּא

באר הגולה

שפתי הבה

יורה דעה קב הלכות הכשר בליים

טורי והב

קב א. או ש' זכוכית או בליים המצופים באבר כו'. כלל' ויטנו כלי חרס ודומה להן המלוטפים באבר: ב. המצופים באבר. וכמו האריה כלל' י"ח דין (ע"ט) [פ"ב] דהמלוטפים זכוכית דינם כמלוטפים באבר: ג. י"א כו'. כלל' ופליגי אסבדא ראשונה: ד. יטבול ב"א

הלכות הכשר בליים

קב דיני טבילת הכלים. ובו מו' סעיפים:

א * הקונה מהעובד כוכבים (א) * כלי סעודה * של מבתות * י או של (ב) * זכוכית או * בליים * המצופים באבר * באבר * וב' מבפנים * אף על פי שהם * חדשים * צריך (א) להטבילם (ב) (ו) במקוה (ז) י או מעיין של ארבעים סאה (טור בשם סוה"מ ועב"י):
הגה ג (ז) י"א דכלים המלוטפים באבר אפילו נפטים (ג) ד יטבול ה' נלל (ג) נכרה (ב"י בשם סמ"ק וארוך) וכן טהור:

כל דבר אשר יבא נכאש ואין דרך להשמשו נכאש אלא לרבי סעודה של מחסות דכתיב אך את הזהב וגו' וכל המזכר בקרא הוא נקרא מחסות וזכוכית גם כן יש לו דין מחסות כיון שאם נשבר יש לו מקנה דהיינו. וטעם הטבילה כדי שילאו מעומלמלו של עובד כוכבים לקדושתו של ישראל: (ב) או מעיין ש' ארבעים סאה. ב"י הקשה על מה שכתב הטור ולא נהירא כו' דהא גם בטומאה פסק ב"י ר"א דנענין מ' סאה ומיין ד"מ דהטור מקשה לפי שנתן ספר המלוטפים שכתב א"ר דמענין כו' ש"מ * ולדידיה סגי בפחות ממ' סאה בטומאה אלא דמחמיר בטבילה זו על זה תמה רבינו דמאי שנא ולא ינחא לי מנד לטון הטור גם

אסור ויהיה
הארוך (לרבינו יונה)

סעודה בעי טבילה ואילו החביות אינן רק כדי להכניס בהם היין לקיום והסכים עמו רבו אבל באר"ה מצאנו דכלים גדולים של מחסות ששומרים בהן היין צריכים טבילה ואולי י"ל דהאריה לא כ"כ אלא בכלי מחסות דלכ"ע צריך טבילה אבל בחרס מחסות באבר דיש מחלוקת אי צריך טבילה באבר חביות גדולות יש לשמוע ע"ז לשמוע בהן היין בלא טבילה ולפי"ז המצופות באבר מבפנים ומבחוץ דורו כמחנות נמור צריכות טבילה עכ"ל:

באר היטב

קב (א) זכוכית. הטעם אימא נט"ו דזכוכית י"ב נקרא מחסות דיש לו מקנה וטעם הטבילה כדי שילאו מעומלמלו של עובד כוכבים לקדושתו של ישראל וכמו באר"ה דמלוטפים זכוכית דינם כמלוטפים באבר: (ג) ברב"ה. או טבילין עם איהו על אחר נכרה דכלקמן ק"מ אורי' (דהיינו) דלמיס איהו אלא

וע"ז תמוה אם פי' בטור דברי הסמ"ק כן דא"כ היה לו לפרשוק גם כחשוקים של צרול דלעיל מיינה כן דהא לנ"י חד דינא איהו לכו והוא קומד דברי עמנו מוך כדי דיבור שהרי פסק בסמוך לו ממס דא"כ טבילה כחשוקי צרול אפילו למאן דהולך צמר המעמיד ע"כ נראה הטור פירש דברי הסמ"ק שמיירי בכלי מוך כלי שכן הוא בסמ"ק בהדיא כלי כסף צמוד כלי עץ והוא ענין שהחזירו נראה קצת גם כפנים ע"כ שפיר יש עליו שם מעמיד בההיא דרבי מאיר פירק קמא דשנת דלעיל אלא דס"ל להסמ"ק דלא אולין צמר החזינו שהוא מעמיד אלא צמר עיקר התשמיש שהוא כלי גמור רק שקנת נראה כלי החזינו כפנים ועל זה אמר שם מחמירין בלא החזינו של כסף והוא מעמיד גמור לטובלו אלא אין להחמיר ולכרך אלא ברישא שהפנימי של כסף וסם עיקר התשמיש בשל כסף ודאי לריכה טבילה צרכה דכל שמשמשין בזהו פנימי אין במעמיד

קב (א) כלי סעודה. כמנ נספד מחסות אלא כלל ע"ג דין י"ג היורה הגדולת שמעלין ע"ז שכתב ר"ל דלמיס טבילה וטע"ס שחפצו אהם ומחמירין לקדש מ"מ דיע כלל וכן להם מקנה אלא שיעביל או יקוב כמנ נספד גדול שחפצו מחסות מל ודאי יתקן אהם ישראל אף לוי מה שמשמתי שהכיר שמכילים זו איהו דאי להמיס כלל עד שמצטק אהם אשכח ש"מ מומין העולם שאין עובדים אהם וי"מ י"מ שרי לא גרע מקמן של שמיטת לקמן ק"מ כיון שראוי להשמשות בו מחלל אחר עיין בספרו כינה חסד עור מוח: (ב) זכוכית. עיין בשאלת יעקב ח"א סי' פ"ו שכתב דכלים הנכנסים ממדינת הים שנקראים פתילין ודומין לכלי זכוכית אף לרבינו דנענין מ' סאה ומיין ד"מ דהטור מקשה לפי שנתן ספר המלוטפים שכתב א"ר דמענין כו' ש"מ * ולדידיה סגי בפחות ממ' סאה בטומאה אלא דמחמיר בטבילה זו על זה תמה רבינו דמאי שנא ולא ינחא לי מנד לטון הטור גם

בא

שפתי הבה

יורה דעה קב הלכות הכשר בליים

טורי והב

באר הגולה

צרול אין לר"ך טבילה אע"פ שמשמש בו דרך הצרול דמאחר שאינו מעמיד טבילה אלא המשפך וכן כל כיוצא בזה כ"כ האריה שם דין פ"ד: **זו.** א"צ דהיינו. ונראה שם דין (פ"ו) [פ"ט] פסק דלר"ך טבילה ונראה דיש להעבילו בלא נכרה או יטבול כלי אחר עמו: יז. אסור דהשמשות בליים * צריך סעודה. אלא שאל לרבי סעודה מותר להשמש בו ואע"פ שנתקן לצורך סעודה כשנמלך עליו לחמור צו קלפים אין לר"ך טבילה כן כתב האריה שם דין פ' יח. צריך פבירה גבי השני. אף על פי שהראשון לקחו לחמור צו קלפים וכה"ג: י"א. ואם י"א כו'. כלומר שאינו יודע אם דעת העובד כוכבים לשקטו או לאו אלא אם יודע בצירור שאין דעת העובד כוכבים לשקטו פשיטא דא"כ טבילה כל זה הוכחתי בספרי מדברי המוספות והטור ומדברי מהר"ל בהלכות פסח שכת' דמשכנתא אי"ש טבילה רק כשהולט ציד ישראל ונמשו סי' (ס')

[ט] דוקא שפירק הכלי הוא של מחסות אלא אם עיקר הכלי הוא של עץ רק שמשך צרול קצוה בו הולל ואפשר להשמש בו בלא הצרול אין לר"ך טבילה אלא כלי הממוקן בידמות של צרול ואלא הימדות לא היה אפשר להשמש בו וסם מבפנים לר"ך טבילה (וכן משמע בב"י בשם הגהות מיימוני פ"ו):
ח יי השואל וכן או שובר כלי מהעובד כוכבים אינו טעון טבילה (כא) יי אבל אם ישראל קנאו מהעובד כוכבים והשאליו לחבירו טעון טבילה שכבר נתחייב ביד הראשון (כב) יי ויש מי שאומר שאם לא לקחו הראשון לצורך סעודה אלא (י) (י) לחתוך (י) קלפים וכיוצא בו מי אין צריך להטבילו:
הגה אלא הראשון י"א אסור להשמש בו לרבי סעודה אפילו דרך ערבי בלא טבילה אף על פי שנקחו לצורך קלפים (י"ע ואריה) וכן (י) אם קנאו ישראל השני מן הראשון לצורך סעודה י"א צריך טבילה גבי השני (בית יוסף):

לענין הלכה כתבתי בספיקי י' שאין לצרך לא כלן בחזיון כסף ולא הם נמנן מקנת כסף: (י) לחתוך קלפים. כ' ב"י היה אם קנאו לפחורה אי"ש טבילה בההיא דאשר"י מפנים בזה כיון שהוא שאלו צידו למד ב"י אם קנאו לר"ך טבילה וכמ"ש רמ"א בסמוך אלא באר"ה כלל (כ"ח דין פ"ו) נ"ח דין פ"ט] כתב כיון שאם היה הישראל הא' רוצה לשמוע אפילו ערבי היה צריך לטובלו ממילא נתחייב צידו וי"א שיהיה המי השואל ממנו לר"ך לטובלו ותמיה לי מאלו על רמ"א דהא בלא נכרה לא נראה. ונ"ל דיש לטובלו בלא נכרה וה"ה השואל כלים מישראל החנוני לצורך סעודה יטבולו בלא נכרה אלא דיש לחמור להודיע זה למי שיקנה אותו ממנו אחר"כ שלא יטבולו שנית נכרה כנלע"ד: (יא) ואם י"א. בגמרא

באר היטב

(י) קלפים. וה"ה אם קנאו לפחורה ופסק הש"ך דיש לטבולו בלא נכרה וכן פסק הט"ו וכ' עוד דה"ה השואל כלי מישראל חנוני לצורך סעודה יטבולו בלא נכרה אלא דיש לחמור להודיע זה למי שיקנה אותו ממנו אחר"כ שלא יטבולו שנית נכרה ות"ש שיהראשון אסור להשמש לצורך סעודה אלא שאל לצורך סעודה מותר להשמש בו אע"פ שנתקן לצורך סעודה כשנמלך עליו לחמור צו קלפים אי"ש טבילה וכן להיך אם קנאו הא' לר"ך סעודה אע"פ שהראשון לקחו לחמור צו קלפים וכה"ג: א"כ אין לר"ך טבילה: (י) ייבדלו. כלומר שאינו יודע אם דעת העובד כוכבים לשקטו או לאו אלא אם יודע בצירור שאין דעת העובד כוכבים לשקטו פשיטא דא"כ טבילה כל זה הוכחתי בספרי מדברי המוספות והטור ומדברי מהר"ל בהלכות פסח שכת' דמשכנתא אי"ש טבילה רק כשהולט ציד ישראל ונמשו סי' (ס')

(כ) מגן אברהם בשם מהר"ר: (כז) מגן אברהם: (כח) פרי מגדים: (ל) וענין יום טוב משמע בפרי מגדים ומקשים להקל, וישאגת אריה בסימן נו אוסר גם כזה, עין שם, ואינו מקרה לריגא: (לא) פרי מגדים: (לב) מגן אברהם. ועין בפרי מגדים שכתב משמע הדוא הדין בכל קצין זה לענין מבשל בשבת. בכל דבר דאיכא פלגא דרבותא אין לאסר בדיועבד:

בשבת לא, גזירה שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד כו', והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דמגילה, ולא קאמר דהכל חייבין בנטילת לולב ואין הכל בקיין גזירה כו', י"ל הטעם דרבה לטעמיה אויל דאפילו שלא במקום מצוה דאינו בהול כ"כ, נמי חייש לשמא יעבירו ד"א ברה"ר, כדשמעין ליה גבי טבילת כלים דחייש להאי טעמא דשמא יעבירו, מה"ט נקט לה גבי לולב סתמא גזרינן שמא יטלנו בידו, ולא קאמר מטעמא דהכל חייבין בנטילת לולב הוא דחיישין לה, משום דלדידיה אפילו בדבר הרשות כמו טבילת כלים נמי חיישין לה^(ב).

מיהו כל זה אליבא דרבה, אבל שאר אמוראי לית להו כלל לשמא יעבירו אלא במקום מצוה לחוד, מתוך שאדם בהול בה, אבל לדבר הרשות לא גזרינן לה, לפיכך יהבי לאיסור טבילת כלים בשבת טעם אחר.

ועוד אני אומר, אף ע"ג דבלולב ושופר ומגילה אית להו הא גזירה דרבה, שאני התם שהן דברים של מצוה וחובה עליו לעשות, הילכך איבא למיגזר טפי שמא ילך אצל בקי ללמוד ויעבירו ד' אמות ברה"ר, מתוך שהוא בהול לצאת י"ח כדאמרינן ברפ"ד דר"ה (שם) הכל חייבין בתקיעת שופר ואין הכל בקיאים בתקיעת שופר, גזרינן שמא יטלנו בידו וילך אצל בקי ללמוד ויעבירו ד"א ברה"ר, והיינו טעמא דלולב והיינו טעמא דמגילה. וברפ"ק דמגילה (ד, ב) גבי מקרא מגילה קאמר רבה גופיה האי לישנא הכל חייבין במקרא מגילה והיינו טעמא דשופר והיינו טעמא דלולב. ופירש"י הכל חייבין, ומתוך שהוא מחויב בדבר הוא בהול לצאת ידי חובה ע"כ. מה שאין כן גבי טבילת כלים, דאין כאן משום מצוה ודבר שבחובה, לפיכך אינו בהול כל כך, הילכך לא חיישי שאר אמוראי שמא יעבירו ד' אמות ברה"ר. ואע"ג דברפ"ד דסוכה (מב, ב) גבי לולב קאמר רבה דה"ט דלולב

אבני הלכות שו"ת סימן תיח יום טוב נזר

כלל בטבילת כלים דהאידנא לפי מה שכתבתי דאינו מתיר כלל רק מלות עשה על כן לא הוי מתקן. דגם לכתחילה לא ה' איסור להשתמש בו רק שה' מזה לטובלו קודם. וטעמא דשמא יעבירו גם כן לא שייך לפי מה שכתבתי דטבילה אינו מתיר רק מזה בעלמא. וכן משורש בהנהגות מייחוי פירק י"ז מהלכות מאכלות אסורות אות ח' דאין איסור בהשתמש בלא טבילה רק מזה עיין סס. והנה המדרי כתב דבשבת אין איסור ללבוש טלית בלא ציית כיון שאסור לעשות ציית אז, מותר ללבוש בלא ציית. כיון שאין איסור ללבוש בלא ציית רק מצוה. וכשאינו יכול לעשות המצוה לא נאסר בזה הלבישה. ולפי זה בטבילת כלים נמי כשאנו יכול לטבול מותר להשתמש בלא טבילה. [וכן משמע בזה"ש שכתב דכלי שיש לישראל שותפות עם הגוי אינו טעון טבילה. דאי אפשר לטבולו דעריין טומאתו עליו. והקשה הבית מאיר מכל מקום איך ישתמש בו בלא טבילה. אך לפי מה שכתבתי לא קשה מידי דאין איסור בהשתמש בלא טבילה], ואם כן אם יתקנו חכמים שלא להטביל בשבת ויוס טוב יחי' מותר להשתמש אז בלא טבילה כמו בטלית שאינה מלויילת בשבת. ולפי מה שכתבתי לעיל אות ב' בשם השאגת ארי' דגזירה דשמא יעבירו בטבילת כלים גזירה קלישתא היא כיון דלא. טרוד רק משום דאינו מזה גזרינן ב' גזירה קלישתא. אבל בטבילת כלים הנקחין מן הנכרי. הרי על ידי התקנה שלא להטביל יהי' הדין שישתמש בו בלא טבילה ויבטל מצוות עשה. ואין גזרינן דהש' גדול הוא. כיון דחובה מוטל עליו וטרוד טובא. והבא אין חובה עליו. דאי בעי לא משתמש בו ולא טרוד. ומכל מקום בגזירת חכמים יבטל מלות עשה גמורה. [כר"ל בדעת הר"ף דאינו מזה מן המובחר רק עשה גמורה לטבול קודם שישתמש בו. ועל כן גזרינן ב' שמא ישהה] והוי תרתי לריעותא. דלא טרוד וגזירה קלישתא הוא ומפסגל בגזירה דשמא יעבירו מצוות עשה גמורה. על כן אין גזרינן בו שמא יעבירו:

(ב) ובתש"ו שאגת ארי' סימן נו יש לו שיטה אחרת דטבילת כלים מידי דרשות הוא. ואף דבשופר ולולב אין גזרינן כמ"ז יעבירו אלא משום שהוא חובה על כל אדם כדאמר הכל חייבין בתקיעת שופר. היינו טעמא שכתבתי לא ה' גזרינן לבטל מלות עשה משום גזירה כל דהו. רק דחובה אשר עליו הוא הנותנת שראוי לחשוש הרבה שיבא לידי העברה. אבל בטבילת כלים מידי דרשות הוא. אף משום גזירה כל דהו נמי גזרינן. ויש כמה נפקא מינה כמו שיבאר לפנינו בעז"ה:

(ג) הרי"ף הביא טעמא דר' יוסף משום סחיטה וטעמא דר' ביבי שמא ישהה. ותמה הראש' למה השמיט טעמא דרבה גזירה שמא יעבירו דהלבחא כוונת' לגבי דר' יוסף. וטעמא דרבה דנראה כמתקן דהוא בתיא. ועוד למה האריך לפרש משנה זו מה שייך טבילת כלים האידנא. ועוד דלפי הטעמים שכתב טבילת כלים חדשים בזמן הזה מותר. ולטעמא דרבה ורבה גם בזמן הזה אסור. ועל כן פסק הראש' כרבה ור"י ואוסר טבילת כלים חדשים:

(ח) וטעם הראש' נראה כיון שהשתמש בלא טבילה אין האוכל נאסר ומזה בעלמא לטבול קודם שישתמש בו לא גזרינן ב'. ובהא דמנחות (דף ס"ח:) דמקשה אטו משום מזה ליקו וליגזור. וכן לטעמא דר' יוסף לפימה שכתבתי לעיל ס"ז אות ה' בשם המוספות ר"ד דלא גזרינן גזירה לגזירה. רק גזירה דסחיטה כיון דאמי בגופי' לידי איסור תורה כאיסור תורה חשיב. זה טעם הראש'.

(י) האומנם כי יש לומר כיון דבדיעבד לא נאסר גם זה חשיב רק מזה מן המובחר. אך יש לומר לדעת הרי"ף דבאמת הוא מזה גמורה ומכל מקום לא נאסר דאינו מזה המתיר כמו שחשבה. רק מזה גירודא כמו ציית:

(יא) ובזה יתיישב מה שלא הביא טעמא דרבה וטעמא דרבה. דטעמא דמתקן לא שייך

אגרות

סימן כב

והאוכל במלון (האטעל) או במסעדה וכדומה שאין טובלין כליהם ונתנו לפנוי חתיכות בשר וכדומה מונחות ע"ג כלי מתכות או זכוכית ואינן צריכות לעצם הכלי ואינן משתמשים בו לצורך אכילה אף שגם כלי שמשמשים בו לדברים יבשים הם ג"כ נחשבים כלי סעודה וצריכים טבילה אבל כיון שאין המאכל נאסר יש להתיר בשעת הדחק לטול משם בידים או בדבר שאי"צ טבילה ולאכול, אבל במקום שהמאכל צריך להכלי כגון מרק ומאכלים לחים אסור לאכול ממנו בלא טבילה שנחשבו ככלי סעודה מדצריך להם לצורך האכילה ובשעת האכילה.

זקינר אוהבד בלו"ג,

משה פיינשטיין

סימן כג

כלים שמשמשים בהם פעם אחת לענין טבילה

בע"ה

סיון תשל"ג

למע"כ ידידי הרה"ג ר' אלימלך בלוט שליט"א.

הנה כלים העשויים לשימוש פעם אחת כי על הרבה פעמים אינם ראויין, ורובא דעלמא אינם דוחקין עצמן כיון שאין דמיהו יקרין ואין משתמשים בהן אלא פעם אחת אבל יש שדוחקין עצמן ומשתמשים בהן ב' או ג' פעמים אם צריכין טבילה.

הנה עיין ברמב"ם רפ"ב מכלים שכתב דטעם דכלים מלפת ואתרוג דלעת יבשים שטוהרים לפי שאי אפשר שיעמדו אלא זמן מועט, משמע אף ששייר להשתמש בהם איזה פעמים אבל אין מתקיימים כדרך כלי. וכן הוא מסתמא גם דעת התוס' שבת דף ס"ו ע"א, אך התוס' לא הביאו דלעת ואולי לא גרסי זה בתוספתא, דהרי איכא קרייה במתניתין כלים פרק ג' משנה ה' שהוא מקבל טומאה, והר"ש פירש שם דלעת יבשה, ומשמע שטמא אף בלא חידוק, והתוס' מסתמא סברי כהר"ש ולא כהרמב"ם שהוא חרס. עכ"פ חזינן דבלא מתקיימין אלא זמן קצר אף שישתמשו בהם איזה פעמים אינם מקבלים טומאה, וא"כ כלים אלו שא"א להשתמש בהם אף על פי הדחק רק ב' וג' פעמים אינם מקבלים טומאה, ורק אם אפשר להתקיים הרבה זמן אך בשביל הוול אין משתמשים מסתבר דמקבל טומאה, וממילא אפשר דאינם צריכים טבילה.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן כד

טאטטר אם צריך טבילה

בע"ה

כ"ג שבט תשל"ו

מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר קלמן כהנא שליט"א.

בדבר הטאטטר לע"ד אין צריך טבילה דהרי איתא בע"ז דף ע"ה ע"ב דכלי סעודה אמורין בפרשה, ולכלי סעודה נחשבו דברים שהוא צורך לסעודה מצד הבהול אף שאין מביאין אותם להשלחן ומקום הסעודה,

יורה דעה - חלק ג

משה

ליכא במדינתנו מציאות כלל שכל הקנקנים והצלחיות נעשו ביחוד בשביל הפעקטערי שעושה הי"ש להכניס שמה הי"ש, ולפעקטערי דשאר משקין להכניס אותן המשקין שעושה.

וכן הוא להטעם שכתב המחבר בא"ח סימן ש"ד סעיף ח' בחותלות של תמרים וגרורות שמתר לחתוך אפילו גופן של חותלות, משום שכל זה הוא כשובר אגוזים ושקדים, שבאיתי באגרות משה ח"א"ח סימן קכ"ב ענף ט' דהוא אף בכלים גמורים שנעשו רק לתמרים וגרורות אלו, המג"א בס"ק י"ג שכתב דדוקא הני דלא כלים גמורים אבל כלי גמור פשיטא דאסור פליג על המחבר, ודברי המג"א מקשין כדנשאר הפמ"ג בא"ח ס"ק י"ד בצ"ע, ומסקנתי שם שמסתבר שאף המג"א לא פליג אלא שמפרש שדוקא כלים שדרך העולם לעשותם רק לתמרים וגרורות אלו ולא להשתמש בהם לדבר אחר אף שהם כלים שלמים וחזקים, אבל בכלים העשויין להשתמש בהם גם לדברים אחרים אף שהוא עשאו רק לתמרים וגרורות אלו אסור, דלכן בכלים חשבוין שראויין לדברים אחרים הוא ממילא כנעשה גם לתשמישין האחרים ע"י"ש. וא"כ מסתבר באלו הקנקנים וצלחיות שהמוכר אינו מויל אף פרוטה אחת כשאחד ירצה לקנות בלא הקנקן, הרי אצל המוכר הוא ממש בקליפת אגוזים אף אם נימא כמסקנתי להמ"א, דהמוכר תא ודאי לא החשיב זה לכלי, ורק לענין שביירה בשבת תלוי בהלוקח שכיון שלדידיה נחשב כלי אסור דאף אם נחשבו לכלי הנעשה ממילא בלא כוונה נמי אסור. אבל לענין טבילה הא תלוי בנכרי המוכר שאם הוא לא החשיבוהו לכלי אלא לקליפה הרי אין להחשיב אותו כלי של הנכרי שלקח ממנו כיון שלא היה אצל הנכרי בחשיבות כלי. אך טעם זה הוא רק באלו שהמוכר אין מויל כלום מצד הקנקן והצלחיות, ולא באלו שהמוכר היה מויל בשביל הקנקן והצלחיות, אבל לטעם הראשון הוא אף באם היה המוכר מויל נמי אין להצריך טבילה והם לע"ד טעמים שיש לסמוך עליהם לדינא. וגם כפי שזכור אני מקטנותי לא הצריכו לטבול לאלו הקנקנים של י"ש שהיו נקנים ברוסלאנד בזמן שהיה שם מלך רק מחנויות המלכות, והשאריו לעצמם להשתמש בהם לדברים אחרים וחושב אני שהוא מהטעמים שכתבתי, והתם היו החנויות חזרות בעד הקנקנים כשהיו מביאים בחורה איזה מטבע ומ"מ לא הצריכו טבילה, ובכלי זכוכית שטבילתן הוא רק מדברנן יש ודאי לסמוך ע"ז, ואף אם יסמכו ע"ז גם בכלי מתכות אין למחות בידם.

ומסתבר שגם הצלחיות של קאפא וכדומה אף שאפשר ליתן אותם בנייר, נמי כיון שעכ"פ הם ניתנים בצלחיות ומכירים דוקא עם הצלחיות נמי הוא כמו צלחיות של משקין, וטעם השני שהוא בחשיבות קליפה הרי נאמר עיקרו בדברים יבשים כתמרים וגרורות.

וכלים שמתפקים שמה הפעקטערי הוא של ישראל זקנה אותם ממוכר ישראל אם א"א לברר הדבר יש לטבול בלא ברכה, וכלי זכוכית שהוא מדברנן אם א"א להודיע א"צ טבילה כלל כשיש טירחא גדולה להטבילם, ואם אפשר לברר צריכין לברר אף בשביל הברכה.

והנני ידידו מוקירו ומברכו,

משה פיינשטיין

ודברים שהם מביאין בהם את מיני האוכלין ומשקין להשלחן ומקום הסעודה, אבל הטאטטר שמיבישין שם פת אפוי בטוב וראוי לאכילת כל אדם אין להחשיבו צורך הסעודה בשביל מה שיש שרוצים לייבש הפת שנעים להו קצת יותר מאחר שלא חסר כלום להפת גם בלא זה, וקצת ראייה מהא דנקט בברייתא שם דברים שנשתמש בהן ע"י חמין כגון הירות הקומקמוסין ומחמי חמין מגעילן ומטבילן והן טוהרין שלכאורה למה נקט גם מחמי חמין דהרי הן בכלל יורות וקומקמוסין, שלכן משמע שהוא לרבותא שאע"פ שהם נעשו רק להחם מים שראוי בין לשתות ובין ללוש גם במים צונן שהיה מקום לומר שלא יצטרכו טבילה קמ"ל דגם הם צריכין טבילה משום שצורך גדול הוא לכל האינשי מים חמין יותר ממים צונן, וא"כ אין לנו אלא מחמי חמין שהוא צורך גדול לכולי עלמא אבל יבוש הפת ע"י הטאטטר שאף להרגילין בזה אינו דבר בתוך רובא דעלמא ורוב אכילות אף להרגילין בזה הוא פת האפוי כמו שהוא אין להחשיבו כלי צורך סעודה.

ועיין בחדושי רעק"א בסימן ק"כ סעי' א' שמביא מכנה"ג שחביא מהחכם מהר"י מלידא דחביות שמכניסין בהן יין לקיום א"צ טבילה דדוקא כלי סעודה בעי טבילה ואלו החביות אינן רק כדי להכניס בהם היין לקיום, הרי חזינן שאף שהיין צריכין לכלי מ"מ כיון שאינו סובר שהוא כלי סעודה מאחר דהכלי אינו עושה שינוי בהיין אלא קיום בעלמא לא נחשב בשביל זה כלי סעודה, ואף האו"ה המצריך טבילה הוא משום שסובר דכיון דא"א להיין להיות בלא כלי נחשב גם הקיום כמעשה תיקון דאפיה ובשול וכדומה, וכיון שחזינן שלאילו הכלים שאין משתמשים בהם בסעודה ממש אין צורך לטבילה אלא כשעושים אפיה ובשול וכדומה מעניני תיקון באוכל אין שום טעם להחשיב מעלת יבוש הפת ע"י הטאטטר לתקן וא"צ טבילה כן מסתבר ונראה לע"ד אף בעצם בלא שעת הדחק וכ"ש שיש לסמוך ע"ז בשעת הדחק.

והנני ידידו עוז מברכו בכל מעשיו בהצלחה בין בעניני הפרט בין בעניני הכלל,

משה פיינשטיין

יורה דעה - חלק ב

סימן מ

בדבר הקנקנים והצלחיות שיש לו מחמת שלקח מנכרי י"ש ושאר משקין וכן כלי הקאפא אם צריכין טבילה

ובדבר הקנקנים והצלחיות שיש לישראל מחמת שלקח מנכרי י"ש ושאר משקין שאין נמכרים אלא בכליהם, מסתבר לע"ד שאין צריכין טבילה כשרוצה אחר שנתרוקן הכלי להשתמש בו למשקין אחרים. וטעמי הוא משום דהכלי נבטל להמשקין, כדמצינו לענין מע"ש דבכדי יין סתומות יצא קנקן לחולין בפ"א דמע"ש מ"ג, ובזולף לקנקן מע"ש סתם וגפן קנה מע"ש בפ"ג דמע"ש מ"ב, ויש להקנקן כדון עור של בהמה, ונמצא שלא קנה מהעכו"ם כלי כלל, ורק אצל הישראל נעשה כלי שליכא ע"ז דין טבילה, ואף אם היו כלים שלא נעשו ביחוד להכניס שם המשקים למכרם יחד ואח"כ הכניס לתוכן המשקין וגפן, נמי הא באופן זה הוא מתני' דפ"ג דמע"ש שנמי נבטל הכלי למשקין המע"ש וקנה מע"ש ובעצם

בענין טבילת כלים בבתי מלון

היכולת לקיים המצוה נוישנן דעות שמרדבנן אסור להשתמש בחפץ קודם שיקיים את המצוה, ולכאורה טעם האיסור כדי שהאדם יודור לקיים את המצוה ולא יטלה, וכפשוטו גדרו בזה כעין דאורייתא והיינו שלא אסור את החפץ כחפצא דאיטורא.

יא. ואם כנים הרבנים נמצאנו למדים דיש כמה דרגות בגדר מצות טבילת כלים: [א]. מדאורייתא יש מצוה לטבול את הכלי, ובאופן שיכול לטבול ולא טבל חשיב מבטל מצוה נוי"א שאסור לו מדי"ת להשתמש בכליו. [ב]. לדעת הסוברים שאיסור ההשתמשות הוא רק מדרבנן היינו שבאופנים מסוימים שאינו יכול לטבול, [אבל עדיין אינו בגדר אונס גמור]. אמרו חכמים שאסור להשתמש בכלי. ולכן מסתבר דגם לדעות הסוברים שאיסור ההשתמשות הוא מדרבנן, לא אמרו דבריהם אלא במקום שאין אפשרות סבירה לטבול את הכלי, אבל אם יש לו אפשרות לטבול ולא טבל גם הם יודו רמב"ל בזה מצוה דאורייתא. [ג]. ויש לעיין לאידך גיסא אם אין לאדם אפשרות לטבול את הכלי כגון שהוא אנוס לגמרי האם ככה"ג נימא דגם מדרבנן אין בזה איסור, דסו"ס אין הכלי חפצא דאיטורא, ולכאורה הריב תלוי בשאלה דלעיל אות ד' האם האיסור מדרבנן הוא כעין דאורייתא או שהוא בגדר "מתיר". ועיין לקמן אות י"ט שהבאנו משמיה דריו"י הגרש"א זצ"ל שנקט גבי אורח במלון שאם אין לו אפשרות לטבול אין עליו איסור השתמשות.

כלי שאין שום אפשרות להטביל

יב. ויש לעיין לפי זה בכלי שאם יטבילוהו יתקלקל ואין שום אפשרות להטביל וגם אין אפשרות לפרוק ע"י אומן האם יהיה שרי להשתמש בו בלי טבילה, דסו"ס אינו יכול לקיים את המצוה ומהכ"ת נימא שיהיה עליו איסור השתמשות, ואין להקשות דלא יתכן שיחירו לאדם להשתמש לעולם בכלי בלי טבילה, דאכן מצוה בשתופות נכרי שפשוט מטבילה, וגם זכר לדבר בפתח תשובה במדבריהם רק שיש חשש מפני הנכרים שיגנבו את המזוזה שמשתמש לעולם בפתח בלי מזוזה, וגם עושים צורת הפתח לעיר ואע"פ שאין בו מזוזה, ומצינו בפוסקים שדנו בכלי גדול מאד שלא נכנס למקוה בגון חביות יין, ולא מצאו עצה אלא ע"י הערמה להקנות לנכרי לחזור ולשאל ממנו, עיין בדברי הכנה"ג יור"ד סי' ק"ב אות י"ח הובא ברע"א בגליון השו"ע ס"א. ולכאורה לפי הנ"ל היה מקום לומר דכה"ג לא חייבו טבילה, וצ"ע.

מאימתי חלה חובת הטבילה

יג. יל"ע מאימתי חלה מצות הטבילה, האם עובר להשתמשות, או כשע"ה ששאל או קיבל כלי שצוהו שיש לו לטבול אף אם עדיין מונח בקופסא. ושו"ש הספק דכיון שסיבת הטבילה היא להכניס לקדושת ישראל א"כ יש לדון דשם אין המצוה קשורה להשתמשות, והנה גבי ציצית קיימ"ל שהוא חובת גברא וקודם שלושב בור אינו מצווה להטיל בו ציצית, אמנם שם המצוה קשורה אך ורק להשתמשות, משא"כ בטבילת כלים, ולא נתפרש וכן זה להדיא בדברי הפוסקים. נועיין אות י"ט דהבאנו בשם מרן החו"א זצ"ל שהשוות משקל בתנות בכוס שאינה טבולה לא מוסף איסור על בעל התנוה, ויחזק שכונות החו"א היתה דכיון שכבר נתחייב בטבילה משעה שהכלי עומד להיות כלי סעודה ולא טבל הרי הוא מבטל את מצות הטבילה, ואין בתוספת השימוש עבירה. והביאור בזה הדין ומצות טבילת כלים הוא מצוה חד פעמית נמצא שאם לא טבל את הכלי חשיב כמאחר ולא כמבטל, דומיא לגידון גבי המאחר את המילה, ואכמ"ל.

חייב הטבילה הוא על הבעלים או על המשתמש

יד. כתבו תוס' בע"ז עה: ד"ה אבל בשם רשב"ם דירשאל ששאל כלי מישראל חבירו שקנה מעכו"ם צריך טבילה כיון שבא ליידי חייב טבילה ביד ישראל ראשון. ומובא להלכה ברע"ע ס"ח. ולכאורה דהר"ם מורה דחייב הטבילה הוא על המשתמש ולא דוקא על הבעלים, אלא בענין שיהיה הכלי במצב שחייב טבילה, ולכן אם נתחייב הכלי ביד ישראל הראשון ממילא חייב השואל ממנו להטבילו נועיין בגר"א ס"ק כ"ב בבבאור דעת הי"א, שציון לתוס' הג"ל. ומ"ש שם שאין חייב על השני, כונתו משום שאף פעם לא חל חייב טבילה על הכלי, דכיד הראשון לא היה זה כלי סעודה וביד השני אינו לקוח ואינו שלון. ט. ויש לעיין באדם המאחר את חבירו טבילה חייב טבילה חל רק על הבעלים. האם הבעלים, או האורח, או שמה שניהם נחשבים כמשתמשים, ונפק"מ על מי חלה חובת הטבילה נאח שלכאורה איסור השתמשות חל גם על מי שאין עליו חייב טבילה, מ"מ יש בו נפק"מ לפי מה שכתבנו לקמן אות י"ט.

דהנה אר"ם הסודר אצל חבירו ויושב על גבי כסא מסתבר דאינו נחשב כשואל על הכסא להתחייב עליו אם אירע בו נזק, אלא בעל הבית חשיב כמשתמש בכסא והשימוש הוא הושבת חבירו עליו. והארכנו בזה במק"א. וא"כ אפשר שיש לומר דגם האורח האוכל בכלי אינו נחשב כ"משתמש" לענין חייב טבילה חייב טבילה חל רק על הבעלים.

טז. ומצינו באחרונים שדנו כעין זה לענין בתי מלון וכדו' האם נחשבים הכלים לבלב סתורין כיון שבעלי המלון לא אוכלים בכלים אלו אלא מיעדים אותם לאורחים, ויש שרצו לנקוט דאין על בעלי המלון חייב לטבול, אמנם דיהיה האחרונים הוא לחייב ככה"ג בטבילה. ונעמ"ס דאינם כלי סתורה אלא כלי סעודה להאכל בהם את האורחים, וכן נקטו למעשה החו"א והרבה מגדולי הפוסקים. עיין ספר טבילת כלים פ"ג הערה כ"ד. וא"כ כל שכן שהמאחר את חבירו חייב הבעלים בטבילה.

יז. אלא שיש עדיין לעיין אם חובת הטבילה היא רק על הבעלים או גם על האורח, דאם היינו מגדירים את האורח כ"משתמש" א"כ לא גרע משואל שחייב לטבול, אבל אם נימא שאורח האוכל אצל בעה"ב רק הבעה"ב חשיב כמשתמש ואין השתמשות האורח נחשבת כשימוש המחייב. דומיא דחייב אונסין שלכאורה אינם מוטלים על האורח) א"כ חובת הטבילה היא רק על בעה"ב.

יח. והנה כל זה לענין חובת הטבילה, אמנם אכתי יש לעיין האם אסור לאורח להשתמש בכלי שאינו טבול, ולכאורה היה צריך לומר דכמו שבעה"ב אסור ה"ה לאורח, דמ"ש.

אלא שהרבנים תלויים במש"כ לעיל אות ד' לריון בגדר חובת הטבילה ואיסור ההשתמשות, ולצד שהטבילה נחשבת כ"מתיר" ולפני הטבילה הכלי נחשב כטבל וככה"ה שאינה שחוטא א"כ פשוט שכל זמן שהבעלים לא טבל את הכלי כולם אסורים להשתמש בו ואף אלה שאינם חייבים בטבילה הכלי. אמנם לאידך צד שהטבילה מוגדרת "כמצוה" ואיסור ההשתמשות נובע מזה המצוה לטבול, היה מקום לדון שאיסור ההשתמשות זה הוא דוקא על הבעלים שעליהם מוטל לטבול את הכלי אבל אדם אחר שאין באפשרותו לטבול את הכלי אפשר דלא נמשך עליו איסור השתמשות [ונסמך זה נשמע טפי אם נימא שאיסור ההשתמשות הוא רק מדרבנן].

כבתי מלון רבים בארץ ישראל אין הכלים טבולים, ואף שהם תחת השגחה מקומית. וישנן ועדות כשרות אשר הנהיגו בבתי מלון שתחת השגחתם שבעלי המלון יקנו את כלי הסעודה ויחזרו וישאלו אותם ממנו, ועי"ז יהיו פטורים מטבילה כיון שהשואל כלי מצדו. ונתנו עצה זו גם לבעלי מלון שהם שחומ"צ, ולכאורה עצה זו אינה מועילה לפטור כלים מטבילה וכפי שיתבאר בהמשך. ובתוך הדברים נברר את גדר מצות טבילת כלים והמסתעף ממנה. והאם יש אפשרות בשעת הדחק להתאחר במקום כזה ולאכול בכלים שאינם טבולים.

א. דעת רוב הפוסקים שטבילת כלי מתכות הוא מהתורה [וכלי זכוכית מדרבנן] וכדעת הרמב"ם נחלקו הדעות, ולענין הלכה קיימ"ל כדעת הפוסקים שהוא מן התורה וכן פסק השו"ע יור"ד סי' ק"ב סי"ד ועי"ז בכה"ג, וכל זמן שהכלי אינו טבול אסור להשתמש בו [כמבאר ברמ"א שם ס"ח]. ונחלקו האחרונים אם איסור ההשתמשות בכלי קודם טבילה גם הוא מהתורה או שמה איסורו רק מדרבנן.

האם איסור ההשתמשות הוא מדי"ת או מדרבנן
ב. מצינו שנחלקו הפוסקים אם איסור השימוש בכלי שאינו טבול הוא מדאורייתא או מדרבנן. עיין באר"ז מסכת ע"ז סי' רצ"ב שכתב לריון דמהא שאסור להשתמש בכלי שאינו טבול אף אם הוא חדש ולא בלע איסור מוכח שהוא "גזירת הכתוב דאסור רחמנא להשתמש בזה כלי טבילה" ולכן אף בדיעבד אם נשתמש בכלי שאינו טבול אסור המאכל [ולענין זה לא קיימ"ל כהא"י], דפסק הרמ"א סט"ז שנואכל שהיה בכלי שאינו טבול אינו נאסר. ומבאר בדבריו שאיסור ההשתמשות בכלי קודם הטבילה הוא מדאורייתא.

וכן מורה פשוט דברי הפמ"ג סי' תפ"ו במ"ז ס"ק שדן על אדם שיש לו כוס שאינה טבולה לילך לסדר וצריך להשתמש בה לצורך ד' כוסות וכתב דיתכן שמצוה ד' כוסות מדרבנן דתורה איסור מדרבנן של טבילת כלי זכוכית, משא"כ בכלי מתכות דהיי דאורייתא. וכן מריוק מדברי השפ"א אריה שבו"ס סי' נ"ז כפי שכבר עמד על כך דר"ז הגרש"א זצ"ל [כמכתבו בשטק"פ ספר טבילת כלים].

ומאידך דעת הישועות יעקב וכן נקט בפשיטות המשנ"ב [בס"י שבי"ט ס"ז בה"ל ד"ה מותר] דאיסור ההשתמשות בכלי שאינו טבול אינו אלא מדרבנן.

ג. אחר שנבאר לעיל שאסור להשתמש בכלי שאינו טבול ומצינו שנחלקו הפוסקים אם איסור ההשתמשות הוא מדאורייתא או מדרבנן יש לברר מנע איסור זה וטעם מחלוקתם של הפוסקים בזה.

דהנה אף שחייב טבילה כלים נלמד מפרשת גיעולי מדן, מ"מ שונה דין הטבילה מדין ההגעלה, והגעלה כלי אינו מוכר על ההגעלה ואם נשתמש בו קודם ההגעלה באופן האסור נאסר המאכל באכילה, ואילו הטבול כלי צריך לברך עליו קודם הטבילה "וצונו על טבילת כלים" ואם נשתמש בו קודם הטבילה קיימ"ל דאין המאכל נאסר באכילה. והיינו שטבילת כלים חשיב "מצוה", ועיין בלשון האיסור והיתר [שער ג"ח סי' ק"ד] שכתב לחלק בין הגעלה מאיסור שסודר מצד האיסור לבין טבילת כלים שסודר מצד מצוה עשה. ולפי' לדעת רוב הפוסקים נקוט שטבילת כלים חיובה מהתורה נמצא מצוה מהתורה לטבול את הכלי וכל המשתמש בו קודם טבילה מבטל את מצוה הטבילה.

האם טבילת כלים היא מצוה או מתיר

ד. מצינו במצוות שונות חילוקים אם המצוה היא "מתיר" וכגון בטבל שקודם שקיימו בו מצוה הפרשה המאכל אסור באכילה ונמצא שצוה הפרשה מתירה את הטבל וכן בפשיטת שהבטח אסור באכילה קודם השחיטה, ומאידך ישנן מצוות שאינן בגדר מתיר אלא התורה אמרה לעשות את המצוה ומכאן המצוה נמשך איסור, וכגון בציצית [לדעת המרדכי], וכגון במה שאמרו חז"ל שיש לברך קודם האכילה, ואמרו שאסור להנות מהצוה"ל בלי ברכה. והנפק"מ בגוונא שהאדם אנוס מלקיים את המצוה, דאם המצוה היא "מתיר" אין אפשרות לעבור על האיסור שהרי סו"ס הדבר אסור ולא נתיקם בו המחיר, משא"כ אם גדר הדבר שווה "מצוה" א"כ באופן שאנוס מלקיים המצוה אין החפץ נאסר, וזוהי סברת המרדכי [נמוכא בפוסקים אור"ח סי' י"ג] גבי מי שנקרע ציציתו בשבת ואינו יכול להשיג בגד אחר דמותר לו ללבוש בלי ציצית, וטעמו דאיסור הליכה נובע מזה מצוה הציצית ואיסור יכול ללבוש מצוה גם היא איסור פוקע.

ולא תבאר להדיא בדברי הפוסקים אין לדון לגבי מצות טבילת כלים האם ענינה "מצוה" או "מתיר", ואחת הנפק"מ היא במי שאנוס לגמרי לטבול כלי האם יכול להשתמש בו קודם טבילה, דומיא דציצית שנפסקה בשבת [לדעת המרדכי].

ו. ועיין בספר מעדני ארץ [שביעית סי' ט"ז ס"ק י"] שכתב שאיסור ההשתמשות נובע ממצות הטבילה, ודן לתוך עפ"ז את קושיית הבית מאיר. דהנה הרמ"א סעי' י"א הביא את דברי האיסור ויתר דירשאל ונכרי שקנו כלי בשתופות אין צריך להטבילו. והטעם בזה רכיון שאין אחר הטבילה עכ"פ שם הטבילה על הכלי נמצא שאין הטבילה מועילה להוציא מוטומא עכ"פ. והקשה הב"מ דארברה נימא שאסור להשתמש בו כיון שלא מועילה לו הטבילה. ויתר הגרש"א זצ"ל דאם איסור ההשתמשות הוא מדרבנן הגדר בזה הוא שהאיסור נמשך מהמצוה וכיון שא"א לטבול תו לו שייך לומר שיש איסור להשתמש, עי"ש. [ובאמת יתכן לומר גדר זה גם אם איסור ההשתמשות הוא מדאורייתא]. והיה הגרש"א דן לומר לפ"ז עיין ספר טבילת כלים פרק ג' סוף הערה כ"ד] שיהיה מותר למתאחר במלון לאכול בכלי שאינו טבול אם בעל המלון לא יתן לו לטבול. [ולו לא בדיון דאין איסור על הכלי אלא רק מצוה לטבול] [אלא שיש לדחות ולומר בפשטות דאין בכלי טומאה ולא בליעת איסור, רק שם עכ"פ ולכן אין איסור בדיעבד].

ז. והנה הקדמוני לעיל אות ג' לשאל לשינן נעלם ביטול המצוה בכל עת משתמש בכלי שאינו טבול ולמה אסור הפוסקים שיש בזה איסור רק מדרבנן. וי"ל דמצוה מצוות דאורייתא שאדם נמצא במצב שלכאורה מבטל מצוה ולא אסור לו מצב זה, וכגון מה דמצוה גבי מצות מזוזה שהמשיך את המזוזה ע"מ לברוקן דר בבית שאין בו מזוזה, וגם אדם שנפלה לו מזוזה בשבת קיימ"ל שיכול לדור בבית עד מוצ"ש ואף שלכאורה מבטל כל רגע מצוה עשה, ואף התירו לו לבטל.

ח. ונראה שהביאור בזה שגדר המצוה מדאורייתא שאדם ימהר לעשות המצוה באופן קצר שיכול ולכן כל אדם שיש בידו יכולת לעשות את המצוה מוטלת עליו החובה שלא לכתלה וקיימ"ל שריון מקדימין למצוות, אבל אינו נחשב מבטל מצוה א"כ היתה בידו

קובץ מוריה - המשך

במקום שאין לו מקוה. וכתב ע"ז הט"ו, "נ"ל דהאי תיקונא אינו אלא לפי שעה דהיינו לאותה שבת או בחול כל זמן שאין לו מקוה, אבל לאחר השבת או שיזדמן לו מקוה כיון שישתקע עולמית ביד הישראל ודאי היו כלקוח בידו ולא עדיף ממשכן עכו"ם ביד ישראל ורעתו לשקעו דצריך טבילה. ותו דגבי טלית שאולה מצוין ג"כ שפטורה מציצית כל ל' יום ואח"כ חייב דנראה שט"ו הינו נראה דצריך טבילה אחר שאפשר לו לטבול אפילו בברכה אבל כיון שאין זה מפורש בפוסקים יש להזהר שיטביל כלי אחר עמו משום חשש ספק ברכה, עכ"ל. חזו"ן דנקט הט"ו להלכה והצתיקו המשגב ס"י שכ"ג ס"ק ל"ה, רבכה"ג שנסתקע ביד ישראל צריך להטבילו, והי"נ כלים אלו שבאולמות סופן שהם שקועים ביד הישראל וממילא יש להטבילן.

שוחפות נכרי

כב. במלונות שנכרים שותפים בבעלות המלון, פטורים הכלים מטבילה כפי שפסק הרמ"א בסעיף י"א. ויל"ע מהו גדר השוחפות הפטור מטבילה. האם בענין שותף עם זכות החלטה או סגי שיהיו לו מניות בחברה שהיא בעלת המלון. דהנה לגבי נירונים אחרים מצוין דעות שונות בדברי הפוסקים האם שוחפות במניות נותנת שם בעלים לענין חמץ שבת וכו', או בענין שיהיה לשותף גם זכות החלטה, והנה האירנה ברוב רובן של החברות כל בעל מניה הוא בעל זכות החלטה אלא שהחלטות נקבעות על פי רוב, ונמצא שזכותו של כל שותף שווה וא"כ הסברה נותנת שעכ"פ לגבי טבילת כלים חשיב כה"ג שותף אף שיש לו מעט מניות.

העולה מכל הנ"ל

- דעת רוב הפוסקים שטבילת כלי מתכות הוא מהתורה והכי קיימא לן. [אות א']
- אסור להשתמש בכלי קודם טבילה ונחלקו הפוסקים אם איסור זה הוא מהתורה או מדרבנן. [אות ב']
- אף לסוברים שאיסור ההשתמשות הוא מדרבנן מ"מ כגונא שאפשר לטבול את הכלי בקל ואינו טובל הרי הוא מבטל מצוה דאורייתא. [אות י"א]
- ויל"ע בכלי שאין שום אפשרות לטבולו, וכגון שיתקלקל ואין בנמצא אומן ישראל שיוכל לפרקו, האם נימא דשרי להשתמש בו מבלי לטבולו, להך צד שטבילת כלים חשיבא "מצוה" ולא "מתיר". [אות י"ב]
- חובת טבילת כלים היא על המשתמש ולא רק על הבעלים, ויל"ע באורח האוכל אצל בעה"מ כי נחשב למשתמש. [אות י"ג]
- יש מהפוסקים שהתירו בשעת הצורך לאכול בבתי מלון בכלים שלא הוטבלו. [אות י"ט]
- אין לסמוך על העצה להקנות את הכלים לנכרי ולחזור ולשאל אותם ממנו, דפשוטא הפוסקים שכנה"ג חייב בטבילה. [אות כ']
- ישנם האירנה בתי מלון בא"י שיש בהם שוחפות נכרי בבעלות המלון, ונמצא שהנכרי שותף גם בכלים ובמקומות אלו א"א לטבול את הכלים ומותר להשתמש בהם כפסק הרמ"א בסעיף י"א. [אות כ"ב]
- נמכל הנ"ל קריאה לכל ועדי הכשרות די בכל אחר ואתר להנהיג לטבול את כלי הסעודה בבתי מלון והאולמות ולא להזדקק להיתירם שנועדו לשעת דחקן.

יט. ומובא בספר טבילת כלים פרק ג' סוף הערה כ"ד בשם דו"ז הגר"ש איערבאך וצ"ל שצידד כהך צד דאם איסור ההשתמשות מדרבנן י"ל דכל זה דוקא כשיש בידו אפשרות לטבול ולכן בבעלי מסעדות וכו' שלא יאפשרו לאורח לטבול אין עליו איסור להשתמש בכלי. וכן שמעתי מהגר"ג קרליץ שליט"א להקל בשעת הצורך בכלי זכוכית שחייב טבילה הוא רק מדרבנן. ודעת הגר"ש אלישיב שליט"א שאין להקל בזה כלל. אלא שיש לעיין בדברים אלו: [א] לפי גדר זה אמאי אסור בשבת להשתמש בכלי שאינו טבול נימא דכיון שבשבת א"א לטבול את הכלי א"כ אין איסור להשתמש בו. ומה לי מתארת במקום שא"א לטבול או נמצא בזמן שא"א לטבול, וצ"ע. אלא שיש ליישב דשאני שבת שאינו אונס גמור שהרי למחרת יוכל לטבול את הכלי משא"כ באורח שלעולם לא יתנו לו לטבול את הכלי, ונכעין שכתבנו להקל לעיל אות י"א. [ב] בבתי מלון ומסעדות שבעליהם שומרים תומ"צ אין טענה זו קיימת וחלה חובה על הבעלים לטבול וממילא גם לאורחים אסור להשתמש בכלים. [ג] האם מותר לכתחלה להכנס למצב בו אדם יודע שיארחו אותו ויתנו לו לאכול בכלי לא טבול, וכיון שכל סכרת ההיתר בזה בנויה על הא שכתשארם אונס ואינו יכול לטבול, אין עליו איסור, אי"כ י"ל דזה דוקא באופן מיקרי אבל לא שיכנסו עצמו לכתחלה לזה [וזכר לדבר בהא דמצונו בפוסקים באור"ח סי' ס"ב ס"ד שרנו לענין ברכה במקום המסונף ועיין במשגב ס"ק ח' שהביא את מחלוקת הט"ו והמטה יהודה לענין הקם בלילה ממיטתו וצמא לשותות האם ישנה בלי ברכה כיון שא"א לו ליטול ידים, ובס"ק ט' כתב המשגב ששאר לשתות במרחץ בלי ברכה שהרי אינם אנוסים לשתייה זו]. [ד] יש לזכור אם יש כהנה"ג משום לפני עיוור דמכשיל את הבעלים שנותנים לו לאכול בכלי שאינו טבול, ומובא שם ששאלו להגרש"א וצ"ל ואמר שאין כהנה"ג לפ"ע דומיא דפועל העובר בחוה"מ דשרי ליתן לו שכר אם אינו רוצה בחנם, אף דלכאורה הו"ל פ"ע דפועל בתירוץ זה ולכאורה הו"ל דנא דחשלוש בחוה"מ טעמו דרבה"ג שאין אפשרות לעשות בחנם התירו בשכר דאלת"ה אין הותר לפועל עצמו לקבל שכר וכי עסקין בבעלי עבירה, אלא בהכרח שהגדר בזה הוא והדיא שאין פועלים שמסכימים לעבוד בחנם שרי בשכר. [שוב שמעתי שמוסרים בשם מרן התו"א וצ"ל ששאלו אם מותר לשתות בקיוסק בכוס שאינה טבולה והשיב שלא מוסיפים לבעל התנות שום איסור. ויל"ע ככוונתו האם איירי לענין איסור דפני עיוור, וס"ל דהיינו והיה חייב מכבר לטבול את הכלי א"כ לא מכשיל אותו באיסור ממילא הכלי היה צריך טבילה, ולענין עצם ההשתמשות ס"ל דהואיל והקונה אינו יכול לטבול את הכלי אין עליו איסור להשתמש בכלי שאינו טבול, וכנ"ל. אלא שאכתי ויל"ע דיש איסור ההשתמשות על בעה"ב ומכשיל אותו בלפ"ע הנוגע לאיסור ההשתמשות שיש בכל שימוש ושימוש וצ"ע]. וכשהצעת את הדברים קמה הגר"ח קנייבסקי שליט"א השיב וזה לשונו "לי אמר שאין להשתמש בזה ויותר אין ידוע לי" עכ"ל, ועיין בספר טבילת כלים פי"ג הערה כ"ז].

הקנאת הכלים לנכרי

כ. יש שנתנו עצה לבתי מלון ואולמות להקנות את הכלים לנכרי ולחזור ולשאל אותם ממנו, ונמצא שכעת הכלי לכא"י פטור מטבילה דהוי בבעלות נכרי. אמנם המעין בדברי הפוסקים יראה שאין לסמוך על אוראה זו. דהנה כתב השר"ע סי' ק"כ סט"ז אם שכח ולא הטיבילה כלי מער"ש או מעריר"ט יתנו לעכו"ם במתנה ואח"כ ישאלנו ממנו ומותר להשתמש בו. וברמ"א וכן יעשה אפילו בתול

אשר

פרשת מטות - סימן סח

מנחת

טבילת כלים

אך יש מן הראשונים שהתירו לגמרי את השימוש בכלים אף לפני שנטבולו ולשיטתם אין הטבילה מתיר כלל אלא מצוה בעלמא, עיין ראב"ה פסחים סי' תס"ד, ובפסקי הרי"ד בעב"ז שם ובדברי האחרונים חזו"ן דנקטו דאף דמה"ת מותר להשתמש בכלי קודם הטבלתו מ"מ אסור מדרבנן עיין בזה בביאור הלכה סי' שכ"ג ס"ז, ואף להבנתם מדין תורה אין כאן מתיר אלא מצוה בלבד אלא שחכמים אסרו להשתמש בכלים כדי שלא יבואו לבטל מצות הטבילה וז"ב. אך מדברי הפמ"ג במש"ז סי' תפ"ו מבואר דנקט דמה"ת אסור להשתמש בכלי לפני טבילתו דכתב דאסור לשתות ד' כוסות בכוס שלא הוטבל דאין עשה דרבנן דוחה איסור תורה, הרי דנקט דהשוותה מכוס שלא הוטבל עובר באיסור דאורייתא.

ואפשר שהרמב"ם לשיטתו לא מנה מצוה זו בכלל תרי"ג מצוות שבתורה כיון שאינה אלא מתיר את הכלים בשימוש (וגם הרמב"ן לא השיג עליו בזה, וגם בספר החינוך הלך בעקבות הרמב"ם

מגעילן ומטבילין והן מותרין ודברים שנשתמש בהן על ידי האור כגון שפודין ואסכלאות מלבנן באור עד שתנשר קליפתן ומפבילין והן מותרין, ולענ"ד ברור מכל דבריו בהלכה זו דכל ענין הטבילה הוי ככל דיני הכשר כלים דהיינו כהדחה הגעלה וליבון שבאים להתיר את השימוש בכלי, דמלבד מה דכיל לכל הני ד' ענינים בחדא מחתא, עוד מוכח מלשונו "מטבילין במי מקוה ואח"כ יהיו מותרין לאכול בהן ולשתות" דכל ענין טבילה זו להתיר את האכילה והשתיה בכלים, וכך מוכח עוד ממ"ש בהלכה ה' "טבילה זו שמטבילין כלי סעודה הנלקחין מן הגויים ואח"כ יותרו באכילה ושתיה" ועוד שהרי להדיא כתב הרמב"ם בה"ה דענין טבילה זו אינו משום טומאה אלא כדי להתיר גיעולי נכרים הרי לן להדיא דגם ענין הטבילה כמו הדחה הגעלה וליבון כדי להתיר גיעולי נכרים וז"ב מאוד.

הנה יש לעיין בגדר טבילה זו אם הוי מצוה או מתיר, דהנה הרמב"ם לא מנה מצוה זו בכלל תרי"ג מצוות התורה והרמב"ן לא השיג עליו בזה וגם בחינוך נפקד מקומה של מצוה זו, אך הסמ"ק במצוה צ"ט כתב מצות טבילת כלים וצ"ב במה נחלקו, ולכאורה נראה דנחלקו בשורש גדרה של מצוה זו, דעת הרמב"ם וסייעתיה דהוי מתיר ולא מצוה ולכן לא הוי בכלל תרי"ג המצוות אבל דעת הסמ"ק דהוי מצוה וראוי למנותה כהדי תרי"ג מצוות.

ובאמת נראה להדיא בדברי הרמב"ם דכל ענין טבילה זו להתיר את הכלים לשימוש, דו"ל בה"ג שם "הלוקח כלי תשימש סעודה מן העכו"ם מכלי מתכות וכלי זכוכית דברים שלא נשתמש בהן כל עיקר מטבילין במי מקוה ואחר כך יהיו מותרין לאכול בהן ולשתות ודברים שנשתמש בהן על ידי צונן כגון כוסות וצלוחיות וקיתוניות מדיחן ומטבילין והן מותרות ודברים שנשתמש בהן על ידי חמין כגון יורות וקומקומין ומחממי חמין

מנחת אשר - המשך

וכיון דאתינא להכי יש ליתן טעם נוסף בהשמטת הרמב"ם מצוה זו ממנין התרי"ג, דהרי מבואר להדיא בדברי הרמב"ם דטבילה זו תכליתה וענינה להתיר גיעולי נכרים והוי מתיר, אך צ"ע דהלא לא מצינו איסור בכלים שלא נטבלו ואיזה איסור באה הטבילה להתיר ולכאורה הוי כציצית דמלבד ביטול מצות ציצית אין איסור בלבוש ד' כנפות, וכן בכלים שלא נטבלו אין איסור מלבד ביטול מצות הטבילה. אלא דהרמב"ם דייק ממה שמצות הטבילה ניתנה בהדי מצות הכשרת הכלים מאיסורן דע"כ בחדא מחתא מחתינן לכולהו וכשם שהגעלה וליבון באים להתיר את הכלים מבליעת האיסור שבהן גם הטבילה באה להתיר, ומשוי"כ מפרשים אנו את מצות הטבילה כלאו הבא מכלל עשה, ואיסור הוא ולא מצות עשה, וכבר כתב הראב"ד במצוה קמו-קמט דאין למנות במנין המצוות לאו הבא מכלל עשה והסכים עמו בב"י שם, ודו"ק בכ"ז.

והנה יש מן הראשונים שנקטו דכלים שבישלו בהם לפני טבילתן אסורים את המאכל שנחבש בהם, אך להלכה פשוט דאין המאכל נאסר ולא מצינו אלא שאסור לתתלה להשתמש בכלי לפני טבילתו, עיין רמ"א סעיף ח' בסי' ק"כ.

ובגוף השאלה לגבי המתארח בבית מלון ראיתי בדרכי תשובה סי' ק"כ ס"ק ע' שכתב דדין כלים אלה כדין כלים העומדים לסחורה שפטורין מן הטבילה כיון שלגבי בעל בית המלון אינם אלא למטרת ריוח, ואף שראיתי שגם מהרי"ל דיסקין נסתפק בסברא זו בקונטרס אחרון סימן קל"ו, והמנחת יצחק ח"א סימן מ"ד הקיל בזה, לענ"ד תימה לומר כן דאין לך כלי סעודה גדול מזה, וצ"ע.

ועוד דנו גדולי הזמן במי שמוכר כלי סעודה האם יכול המוכר לטבול את הכלים לפני מכירתן כדי להקל על טרחת הלוקחים, ובשו"ת מנחת יצחק ח"א סימן מ"ד וח"ו סימן מ"ג כתב דכיון דאצלו הוי כלי סחורה לא מהני הטבילה וצריך הלוקח לחזור ולהטביל את הכלים.

ולענ"ד פשוט דמהני אף שאינו מצווה ועושה, דבעצם כלי סעודה הם אלה שהסוחר בהם פטור מלהטבילם אך מ"מ מהני הטבילה, אלא שלכתחלה אין לו לעשות כן כיון שהוא מבטל ברכת המצוה, ולפי"ז אם יברך על כלי משלו שוב מותר לו אף להטביל כלים אלה.

ציצית וא"כ א"א שהציצית באה להתיר את האיסור, (משא"כ הפרשת תרו"מ שבאה להתיר איסור טבל, ושחיטה שבאה להתיר איסור נבילה ואבר מן החי וז"פ) מ"מ אינו חייב בציצית אלא כשלוש את הבגד לדין דקי"ל ציצית חובת גברא היא (שו"ע 161 ס' י"ט ס"א), וי"ל כן גם במצות טבילת כלים דאף אם הוי מצוה ולא מתיר מ"מ אין מצוה זו רובצת אקרקפתא דגברא אלא כאשר הוא משתמש בכלים אלה לצרכי סעודתו, ודו"ק.

ולפי"ז נראה דהמשתמש בכלי קודם טבילתו מבטל מצות עשה דטבילת כלים וזו דרך רביעית בשאלת השימוש בכלי לפני טבילתו, וארבע מחלוקות בדבר, לדעת הרמב"ם ורש"י כל מצות הטבילה להתיר את הכלים, לדעת הראב"ה וסיעתו מותר להשתמש בכלי לפני טבילתו, לדעת הרבה אחרונים יש בזה איסור דרבנן, ולדברנו הנ"ל יש בזה בטול מ"ע דטבילה.

ומצאתי כיסוד דברי באבני נזר או"ח סימן תי"ח שכתב לבאר את מה דאיתא באו"ח סי' שכ"ג סעיף ז' דמותר להטביל כלי חדש בשבת ולא חשיב תיקון מנא, דכל האיסור להשתמש בכלי אינו אלא משום ביטול מצות הטבילה וכיון דבשבת אינו יכול להטביל ממילא מותר להשתמש בלי טבילה כמו שמצינו לגבי ציצית בסי' י"ג ס"ג דמותר ללבוש ד' כנפות בשבת בלי ציצית, וכיון שיכול להשתמש בו בלי טבילה שוב לא הוי תיקון מנא עי"ש. אך לכאורה דבריו תמוהים דעדיין הוי תיקון מנא דהלא התיר את הכלי לשימוש גם בימות החול, אתמהא.

והנה דנו גדולי הזמן במי שמתארח בבית מלון האם מותר לו להשתמש בכלים שלא הוטבלו, דהלא כתב הרמ"א להלכה בס"ח דאסור להשתמש בכלים שלא הוטבלו, ובמנחת שלמה ח"ב סי' ס"ו כתב בזה להקל ע"פ הסברא הנ"ל דכאשר אנוס הוא ואין בידו להטביל מותר לו להשתמש בלי טבילה כהא דציצית וכנ"ל.

ולענ"ד יש לדחות דבאמת סברא זו לדמות טבילת כלים לציצית לא מצינו בראשונים ובאחרונים, ומדברי רש"י והרמב"ם הוכחנו דיש איסור בעצם לפני טבילה ולדעת האחרונים יש בזה איסור דרבנן, ועוד דהרי בציצית גופא דעת המג"א בסי' י"ג דיש איסור דרבנן, וא"כ צ"ע אם יש בזה כדי היתר.

כדרכו, וכיון שאינו אלא מתיר נפקד מקומה ממנין המצוות, והסמ"ק שמנה מצוה זו נקט דבאמת מצוה בעלמא היא ולא מתיר כמבואר.

והנה לכאורה יש להוכיח דע"כ טבילת כלים מצוה היא דהלא מברכים עליה אך באמת לא מצינו בדברי הרמב"ם שמברכים על טבילת כלים והריטב"א כבר כתב בעבו"ז ע"ה ע"ב לדייק מדבריו שלא מברכים וכתב שכך נוהגים, וזה חידוש, אך באמת צ"ע שהרי להדיא מבואר בפסחים ז' ע"ב שמברכים על השחיטה אף שמצינו דעת הריטב"א בתוס' שבועות כ"ד ע"א דהוי מתיר ולא מצוה וא"כ צ"ע למה לא יברכו על טבילת כלים, ואפשר דכיון שנצטוונו על הטבילה בהדי מצות הכשר כלים דינא אחד וכמו שאין מברכים על ההכשר וכמו שאין מברכים על הניקור ועל בדיקת הסימנים שאינם אלא להבדיל בין הטהור ובין הטמא כן אין מברכים על הטבילה, ועדיין צ"ע.

והנה יש לעיין לכאורה אם מותר להשהות כלים לאחר קנייתם או שמא חייב אדם להטביל כלים סמוך לקנייתם משום דשהוי מצוות לא משהינן, והנה לא ראיתי בפוסקים מי שכתב דאסור להשהות כלים בלי טבילה משום טעם זה, ואף הרש"ל ביש"ש ביצה פ"ב סי' י"ט לא כתב אלא דאסור להשהות משום חשש תקלה כיון שאסור להשתמש בהם לסעודה לפני טבילתן אבל לא משום שהוי מצוה.

ולכאורה שאלה זו תלויה אם הוי מצוה או מתיר, דאם אינו אלא מתיר לא שייך הא דלא משהינן דפשוט שאין האדם חייב לשחוט את הבהמה אלא כאשר הוא מתכוין לאכול ואינו חייב לבדוק סימני דגים אלא כשהוא חפץ לאכול, אבל אם מצוה הוא ולא מתיר לכאורה אסור להשהות כלים, ולא חזינן שיקפידו בזה ולכאורה צ"ע בזה.

והנראה מזה דאף אם אין טבילת כלים באה להתיר את האסור אלא מצוה בעלמא היא, מ"מ אין מצוה זו רובצת על האדם אלא כשהוא בא להשתמש בכלים אלה לצרכי סעודה ומצוה קיומית היא כמו מצות ציצית, דאין שייך להגדיר מצות הציצית כמתיר, דהלוכש בגד ד' כנפות בלי ציצית אינו עובר על איסור כלשהו מלבד ביטול מצוה

בדיני טבילת כלים*

טו. ספק חיוב טבילה בכלי שחיובו מדרבנן

לענין ספק חיוב טבילה בכלי שכל חיובו רק מדרבנן, נלע"ד דמלבד שבספיקא דדינא לא מתמירין גס ביש לו מתירין, גם נלע"ד פשוט דדוקא בכה"ג שאפשר ע"י עצה מן הצד כגון לפדות את המעשר או בספק ביצה שנולדה ביו"ט להמתין עד למחר, אבל אם הדיון הוא אם חייב לטבול את הכלי או לא, רק אומרים לו "מהיות טוב אל תקרא רע", אבל אין זה שייך להכלל של דבר שיש לו מתירין, דאלי"כ איך הקילו בשו"ע לענין ספק חלה בזה"ז משום טעמא דספיקא דרבנן לקולא, הרי אפשר להפריש חלה פירות קטן בגדול של שומשום או חרדל, וליכא לא טורח ולא הוצאה של ממון, ועל כרחך, הוראיל והא גוסא הוא עיקר הנידון אם חייב בהך הפרשה או לא, אין זה קרי דשיל"ם, וה"נ בספק חיוב טבילה דרבנן.

טז. הפקר

הקוננה מגי כלי והפקירו ולקחו יהודי אחר ואינו מתברר לזכות בו, כיון שאין לכלי בעלים אין חובת טבילה וממילא אין איסור השתמשות, ומה שלענין שבת לא נתנו עצה להפקיר אף שרבו המתירים להפקיר בשבת היינו מפני שע"י ההשתמשות הוא נראה כחומר חוכה, ומיהו לענין חובת ביעור בשביעית שפיר סמכין אהך תקנתא כשיש ספק בזמן הביעור להפקיר ומכיון שלא לזכות, היינו משום דלא אפשר בתקנה אחרת הקילו שם באופן ההפקר לזרז ליהר"ר בשעה שאין איש וחורר חוכה, ואפשר שבשעת הדחק יכולים גם בשבת להפקיר ולכוין שמשחמש כל השבת בשל הפקר.

כ. טבילה לפני שנתן מתנה לחבירו

מש"כ דאע"פ דאין המוכר יכול להטביל כיון דאצלו היה כלי סחורה, מ"מ הוצאה ליתן מתנה לחבירו יכול לזכות לו ולהטביל מדין זכין לאדם שלא בפניו, חושבני שגם לאחר הויכוח יש לחשוש שכבר יש למקבל המתנה כלי כזה או שמה ירצה בסוג אחר ויחזור ומכרו לאחר, והוא עצמו לא ישתמש בו לסעודה, וכיון שכן נמצא דעדיין לא חל על זה שם של כלי סעודה, וממילא אין יכול הנותן להטביל לפני נתינתו.

לגבי שכת ולא הטביל, אע"פ שהוא ארעי, אין ראיה כמ"ש כח"ד דלשבת שלמה לא מיקרי ארעי, וגם אולי שכת קובעת, אך פשוט הוא כדאמרין.

יד. אכילה בבתי מלון ובגדר החיוב להטביל

לענין אכילה בבתי מלון וכד' בכלים שאינם טבולים, לא נראה כמ"ש האחרונים להחשיבם ככלי סחורה, אולם יש להקל בזה לפי מש"כ דאיסור ההשתמשות אינו אלא מדרבנן, דאמרו לן אל תשתמש בכלי אלא תטבילו תחילה, ואי"כ כיון כשיכול להטבילו אבל במלון וכדומה שלא יתנו לו לקחת ולהטבילו, כיון דרוצה לאכול ולשתות שרי ליה וגם אפשר דאיתן שפטור מן המצוות כמו שהוא אוכל בלא ברכה כך מותר להשתמש בלא טבילה.

אמנם אף אם אמרין דאיסור ההשתמשות רק מדרבנן, כיון כשאין באפשרות המשתמש להטביל בבואו להשתמש אבל אם יכול להטביל, ומשתמש בכלי בלא להטבילו אפשר שתביים מה"ת לטבול בשעה שרוצה להשתמש עם הכלי ואם אינו טבול עובר על עשה אם הוא יכול לטבול באותה שעה, דאילת"ה ימתין עד שימות או יצוה את בניו אחריו לטבול כליו לאחר מותו, ואף גם הם ימתנו עד שישברו הכלים ולא יהיה כלל מה לטבול.

אנב הגני להעיר את כח"ד דבר חשוב בענין שדברנו מזמן, דמוכח נמי מהשגאת אריה ס"י ג"ו שסובר דבשעה שמשחמש בלא טבילה - או אפי' בלא שום השתמשות - עובר על איסור תורה, מזה שהוא תמה ומקשה על הרא"ש שכתב דלעצמיה דרב ביבי שאיסור טבילת כלים ביו"ט הוא משום שמא ישהה שפיר מותר להטביל כלים חרשים הנלקחים מנכרים ביו"ט, ועל זה הקשה השגאת אריה שגם בזה שייך שפיר החשש של שמא ישהה, ואי אמרין דלא אסור אלא מדרבנן ואינו עובר כלל דאורייתא, לא פריך מדי, דהא רק אם נטמאו באב הטומאה הוא דאסור לטבול ולא בולד הטומאה שהוא רק מדרבנן, ואי"כ מגילה דיש לחוש להקלה גם דרבנן, ומוכח דהאי גאון ז"ל סובר בפשיטות דבזה שהוא משהה שפיר עובר על איסור תורה.

א. שיניים תחתות

שיניים תחתות אין צריך להטבילן, דלא מסתבר לומר שכלי שרק בעליו יכול להשתמש בו שיקרא כלי סעודה, וגם לענין שבת אינו חשוכ כטוחן או לש ונקרא רק בשם אוכל.

ד. כלי חשמלי

יש לצרף דעת האומרים דבא"ה אינו טעון טבילה הואיל ועיקר תשמישו של הכלי הוא בשעה שמחובר ע"י תקע עם הקרקע מיקרי מחובר לקרקע, וגם בצירוף עם פירוק כזה שמבטל את הכלי מתשמישו ואינו ראוי לשימוש אלא ע"י אומן שיתקנו חושבני דאפשר לפטור בכה"ג מטבילה, אמנם נלע"ד דדחתו והתקע שהם מחוץ להכלי אינם חשובים כחלק מגוף הכלי ולא סגי בפירוקם, אולם חוטי החשמל שבתוך הכלי ממש שפיר חשבי כגוף הכלי, אך בכלי שאינו חשמלי, לא מהני עצה זו דפירוק דלא דמי לנקב בכלי, ועכ"פ לא יפוך אם עשה כן.

יא. אכילה אצל חבירו בכלים שלא הוטבלו

כבר כתבנו שגם הוצאה מהכלי חשיב השתמשות ולפי"ז כלי שכבר נחתים בטבילה אסור לאכול ממנו, אך אפשר דכיון שהכלי אינו שלו ולא בעלים הוא לטבולו נהי דאסור להשתמש גם בכלי של ישראל אחר אבל כשהוא רק מוציא את המאכל אשר כבר ניתן לו אפשר להקל, אבל לא ישתמש בכף או במזלג שטעון טבילה, אך אם האורח יודע שהבעה"ב רוצה לכבדו באוכלין שהוא שם אותם בכלים שלא הוטבלו נכון להמנע ולא לגרום אותו לעשות עבירה.

יב. תשמיש ארעי

כתב הרמ"א בסעיף ח' תנאי המוכר כלים אסור לו להשתמש בכלי אפילו באופן ארעי, וכתב ערה"ש סמ"א דהיינו להשתמש תדיר באופן ארעי, אבל דרך מקרה לא מיקרי תשמיש, אולם כלי סעודה ממש ודאי אסורי גם בתשמיש ארעי כיון שלא נזכר בשום מקום דשרי תשמיש ארעי (ומהא דמחפשים עצות בשבת

* חלק מהתשובות שבסימן זה, הם מתוך מכתבים להרה"ג צבי כהן, מח"ס טבילת כלים.

קובץ מבית לוי - חלק מז - עמ' קפג

רבי יוסף רפפורט

ראש כולל מרכז תורני - בני ברק

כלי זכוכית שיש ספק בחיוב טבילתו

כלל דין דבר שיש לו מתירין להחמיר בספיקות. דרך לענין "איסורים" אשכחן דינא דדבר שיש לו מתירין להחמיר בספיקו. וראיה לזה מדברי התוס' במנחות (סו, א ד"ה זכר) דאפשר לספור ספירת העומר בבין השמשות בברכה ואינו צריך להמתין עד שיהא ודאי לילה, כיון שהוא ספיקא דרבנן. ולכאורה צ"ע אמאי לא חייב להמתין עד שיהא ודאי לילה מדין דבר שיש לו מתירין. ולהמבואר נראה, דבמצוות לא מחייבין ליה להמתין לעשות את המצוה בצורה יותר מחוייבת. ורק באיסורים החמירו שלא יסמוך על ספיקא דרבנן לקולא, בכה"ג שיכול לעשותו בהיתר גמור [ושוב הראוני דכ"כ לדינא בהעמק שאלה פרשת לך לך (שאלתא ט) הובא בדרכי תשובה ס"י ק"ב סק"ד].

ומה שכתב בחזו"א להחמיר בספק חיוב טבילה בכלי זכוכית מדין דבר שיש לו מתירין, אין זה משום דפליג על היסוד הנ"ל, דבמצוות אין דינא דדבר שיש לו מתירין, אלא משום דבטבילת כלים אף דיסודו מצוה מכל מקום איכא נמי איסורא דאסור להשתמש לפני טבילה, ולכך הוי בכלל ספיקא באיסורין, דמחמירים בדבר שיש לו מתירין.

בחזון איש (יו"ד ס"י לו ס"ק טו) מבואר לענין כלי זכוכית "דאף אם לקח מן הקבוע אפשר דאין להקל משום ספיקא דרבנן, כיון דאפשר להטביל ויש לו מתירין", עכ"ל. ומאידך באגרות משה (או"ח ח"ג סימן ד) כתב כלי זכוכית שיש ספק אם נעשו בביחור של ישראל "שכל טבילתם הוא מדרבנן, יש מקום להקל שלא להצריך טבילה כלל, דספק דרבנן לקולא. אבל כיון שרוב הפעמים אפשר לברר, שלכן אין להחשיב זה לספק מחמת העצלות לברר, לכן יש להטביל גם כלי זכוכית, אבל בלא ברכה", עכ"ל.

ולכאורה הדין פשוט כמ"ש החזו"א, דכיון דאפשר לטבול בקל הרי זה בדין דבר שיש לו מתירין דמחמירים אף בספיקא דרבנן, כמבואר ביו"ד ס"י ק"ב. וצ"ב מה טעם השיטות להקל בספק חיוב טבילה בכלי זכוכית. ועי' במש"כ בזה במנחת שלמה (ח"ב סימן סו אות טו).

ונראה לדון מטעם נוסף דלא שייך לומר דין דבר שיש לו מתירין בספק חיוב טבילה, דכיון דכל חיוב טבילת כלים הוא ביסודו "מצוה", ואילו האיסור להשתמש קודם טבילה הוא תולדה מהמצוה, אם כן יש לומר דבספק הנוגע לקיום המצוה לא אמרין

(כד) כִּנְיָ, וְכֹן שְׁמַעְתָּ מִהַגְרֵשׁי אֲוִיעֲרַבָא שְׁלִיטָא, אֲךָ דַּעְתָּ דְּכֹל זֶה וְדֹקֵא בְּכָל חֲשַׁמְלִי — דִּיש לִרְצֹף לוֹ דַּעְתָּ הָאֻמִּירִים דְּבִלְאִי אִי שְׁעוֹן שְׁתִּילָא, בְּשׁוֹל דְּשִׁימוּשׁוֹר קִר בִּשְׁעֵת שְׁחֹבֵר מְקִי מְחֹבֵר לַעֲרֵקָא, עֵינִי לִקְמוֹן פִּרְקִי יֵא הֶעֱרָה מוֹ — אֲךָ בְּכָל שְׁאִינוֹ חֲשַׁמְלִי, לֹא מְחִנִּי עֲרֵקָא זֶה דִּלָּא דְּמִי לִקְבֵּקֵב בְּכָלִי, וְעִבְרִי אֵל יִבְרָךְ אֵל שֶׁשָּׁה כֵּן. עֲכִיד, וְעַיֵּן בְּשׁוֹרֵת בָּרֵא מִשְׁהָ (שְׁטוֹר) חֲדִי סִימֹן פִּי דְּכַבֵּשׂ מִבְּנֵי בְּבִינִים חֲשִׁיטָא

הטבילת כלים

המצוה וחובה

א. ברוך אלקינו שבראנו לכבודו להיות לו לעם קדוש, וציונו לקדש אף את כלי סעודתנו. לפיכך, כלי אכילה ושתייה המיוצרים על ידי גוי או ניקנו ממנו – חובה להטבילם לטהרה^(א) על מנת להבדילם מטומאת העמים ולהכניסם לקדושת ישראל^(ב).
גוי שנתגיר, חייב להכשיר ולהטביל את כליו, בלא ברכה^(ג).

ב. כלים שהיו בשימוש על ידי גוי, יש להקדים את הכשרתם מן האיסורים הבלועים בתוכם לפני הטבילה. הוקדמה הטבילה להכשרה, יש להטביל את הכלים שנית בלא ברכה^(ד).

ג. אין חובת טבילה אלא לכלים שניקנו או התקבלו במתנה מן הגוי בקנין גמור לשימוש פרטי, על כן, כלי שכוונו או שאלו מן הגוי – אינו צריך טבילה^(ה).
כלי שהופקדו על ידי גוי – יש להטבילם בלא ברכה^(ו).

ד. כלים המשמשים להגשת מזון במקום המיועד ללקוחות או לאורחים בלבד, כגון: בתי מלון, מסעדות או בתי קפה וכדומה יש אומרים שמוותרים בשימוש בלא טבילה, וראה הערה^(ז), ובכלי זכויות שספק אם הוטבלו, אפשר להשתמש לרוב הדעות^(ח).

כלים העומדים לסעודה, אבל עבור גוים בלבד, יש אומרים, שאינם צריכים טבילה^(ט).

ה. כלי החייב בטבילה, אסור חכמים להשתמש בו לצורך אכילה או בישול אפילו באופן חריצני^(י). ואף שמוותר להשהות בבית [בלא שימוש] כלים שאינם טבילים^(יא), רצוי ביותר להטבילם בהקדם האפשרי^(יב).

שימוש בכלי החייב בטבילה אפילו נעשה שנים רבות – אינו פוטר מחובת הטבילה^(יג).

(א) שריע ירד קכ. כפי שנצטוו ישראל לאחר מלחמת מדין, בכלים שלקחו שלל "אך במי נדה יתחטא" (במדבר לא, כג) ובדברי: הוסיף לך הכותב טהרה אחרת, זאת בנוסף לחובת הגעלת הכלים מגיעולי הנכריים. אכן, חובת הטבילה כלי גוים דהנה אף בכלים חרשים.

(ב) ראה ריטביא לעי' עה בשם הירושלמי. וברשביא ליבמות מו סיבה שונה, בדומה לגר הנכנס לקדושת ישראל ע"י טבילה ראה בן איש חי (ג) מוט.

(ג) ראה רד"ת ליריד קכ, ד מערכת השלחן (מקאות, טבילה כלים) עמ' קמד, ודעת הגר"ש וזנר שליט"א שהקנה כלי מישראל מומר (שהמיר דתו) ואפילו מחלל שבת בפרהסיא (עפי' כל גורי ההלכה) כנ"ל לחשוב ולהטביל את הכלי בלא ברכה, אמנם ראה להלן סעיף יא.

(ד) ראה שריע ירד קכא, ב ופיר תאר קכא, ד שהרי זה כטובל ושרץ בידו. ואף שלדעת הרמב"ם מרבבה שהכלים אינם בני יומם לביע אפטר להטבילם תחילה, ראה הגהות יד שאול (בסוף הפרק) שדברי הרמב"ם אינם ברורים, ראה גם חידושי חת"ם ליריד קכא, ג.

(ה) שריע ירד קכ, ח על כן, יתורר שהשאל או השכיר כלי לגוי והחזירו לו – אינו צריך להטבילו. יש לעיין, שגוי הנוהג במתנה כלי לישראל, משעה שנתחלל הגוי וזכה בו הישראל מיד, אף בלא שטר מתנה. כמו כן, כשלווקחים כלי מגוי כדי לנסותו בלבד, ועדיין לא קנאוהו – מותר להשתמש בו בלא טבילה.

(ו) ראה שרית הר צבי ירד, קט. וראה ממלחמת סיחון ועוג שהרגו כולם ונשאר הכל הפקר, ועל כן לא נצטוו לטביל או על הטבילה. אמנם הגר"צ פרק ז'ל מפקפק בדבר. ולמעשה, דעת הגר"ש וזנר שליט"א (כמובא בספר מערכת השלחן) – מקאות, טבילה כלים עמ' קמד) שיש לחייב כלי הפקר בטבילה, בלא ברכה.

(ז) ראה רד"ת ליריד קכ, ע; "פישט המנהג בכל העולם, שקנים משקאות אצל מחוג ישראל שלא הטביל כליו ואין חוששים לאיסור, לפי שהמוג עצמו פטור מן הדין כיון שלא קנאם אלא לצורך מסחר ופרנסתו להמציא משקאות ללקוחותיו וכן פסק שכת סופר ירד, סו הובא בדרכי ליריד קכ, פה שרית לבוש מרדכי חזירי, פג וכן נוטה להקל בשירת מנחת יצחק א. מד וכן דעת מרן הגר"ש איועבר זצ"ל, לענין מלון שבעה"ב לא יאפשר להטביל את הכלים, ורצה האדמו"ר כעת לאכול – מותר. ראה בדבריו המובאים להלן הערה י. עפי' סברא זו התייר מרן זצ"ל לאונן (היות ואינו יכול להטביל) לאכול בכלים שאינם טבילים. אכן, דעת מרן החזון איש זצ"ל דוחה שלא לשתות במקומות אלו בכלים שלא הוטבלו, וכן דעת הגר"ם פיינשטיין זצ"ל במאסף לתורה והוראה חוברת ב עמ' 20 שאסר לאכול במלון או באולמות לעריכת שמחות בלא טבילה, עי'פ' כאשר ברור כוונותם שלא להטביל הכלים.

אכן, יש לעיין, שבאגרות משה ירד, ג, כב מחלק בין מאכלים הצריכים כלים (כגון מרק) שאסור להשתמש לבין כלים משמשים לצורך אכילה מאכלים שאפשר לאכול בלא כלים, שאותם כלים ניתנים לשימוש במלון בלא הטבילה.

(ח) ראה דרכי תשובה שם, י וכן דעת הגר"ם שטרנברך שליט"א.

(ט) ראה רד"ת ליריד קכ, פה אמנם, ראה מהר"ל ודסקין בקריא סי' ה אות קלו שהחמיר.

(י) רמ"א ירד קכ, ח פוט לכלי שמעיקר אינו מיועד לצרכי סעודה שמוותר בשימוש באופן ארעי – שר' שם, יו. ולדעת הגר"ש איועבר זצ"ל (בשירת מנחת שלמה ב, סו סי' יד) אפילו אם נאמר שאסור להשתמש רק מדרבנן, כל זה כשאין באפשרות המשתמש להטבילו, אבל כשיכול, הרי הוא מבטל מצוות עשה "דלא לבי מן הטהרה" אף פעם אין חובת הטבילה, דיתנית עד שימות ר"ל או יצאה את בנו אחריי להטביל כליי לאחר מותו, ואף גם הם ימיתו עד שישברו הכלים ולא יהיה כלל מה לטבול, ראה להלן הערה נ בשם הירושלמי ועקב.

(יא) באור הלכה לסי' שכו, ז שאיסור השימוש בכלי בדרך עראי אינו אלא מדרבנן.

(יב) מחשש שיעצור לו באופן פתאומי, ובפרט בשבת או במקומות שאין מצוי מקה טהרה.

(יג) ראה חכמת אדם עג, כ בן איש חי (ב) סוף פ' מטות וערדה"ש ירד שם.

(יד) כגון שאין במקומו מקוה או שאין לו כושר אופן פנאי לבצע טבילה והוא זקוק לכלי.

(טו) דעת הגר"ש איועבר זצ"ל (שירת מנחת שלמה ח"ב, סו) שהרי הוא כמשתמש בכלי של הפקר שאינו צריך טבילה, ומה שלענין שבת לא נתנו עצה להפקיר, אף שרבו המתירים להפקיר בשבת,

ז. הבא לקנות כלי מגוי ואין לו אפשרות לבצע הטבילה^(יז), יגמור בדעתו בשעת התשלום, שאינו מתכוון לקנותו, ויכול להשתמש בכלי עד, שתדומן לו אפשרות להטבילו^(יח).

ז. המטביל כליו של אחר בלא ידיעת הבעלים – עלתה להם טבילה. אמנם, אין לברך על הטבילה זו, אלא כשהיא נעשית בשליחותו של בעל הכלי^(יט).
גילה בעל הכלי דעתו שמתנגד להטבילה – אסור לאחרים להטבילו^(כ).

ח. כלי החייב בהטבילה, וספק אם הוטבל – יש להטבילו בלא ברכה^(כא), ישנו ספק בעצם חיוב הכלי בהטבילה: כלי מתכות – מטבילים בלא ברכה. כלי זכוכית – מותרים, בעת הצורך, בשימוש, אף בלא הטבילה, כמפורט בהערה^(כב).

כלים שבודאי אינם צריכים הטבילה – נכון שלא להחמיר ולהטבילם^(כג).
הערה: נתערבב כלי הצריך טבילה בכלים שאינם צריכים – להלן סעיף נז.

ט. אוכל שהתבשל או הונח בכלי שאינו טבול – לא נאסר באכילה, אך, אין לאוכלו מתוך כלי זה^(כד).

"בעלות" המחייבת בטבילה

י. "כלי של גוי" החייב בהטבילה, חיינו: כלי המיוצר בבית חרושת שבבעלות גוי^(כה) או הנקנה ישירות מן הגוי^(כז) ויש הסובר, שהוא הדיון כשאפילו הסיטונאי בלבד, ידוע שהוא גוי^(כח), כלי שנגנב על ידי גוי – בהערה.

יא. מומר או מחלל שבת בפרהסיא, אף שלענינים מסוימים דינם כגוי^(כט), לענין טבילת כלים אין בעלותם מחייבת הטבילה^(ל).

יב. בית חרושת שבעליו גוי, אם העובדים בו יהודים – כליו חייבים הטבילה בברכה^(לא). אולם, כלי שבעלות משותפת של יהודי וגוי אין צריך הטבילה. אכן, יש המחייבים להטבילו בלא ברכה^(לב).

היינו מפני שע"י ההשתמשות הוא נראה כחור חובה. וכמובן שכאשר תדומן האפשרות להטביל יתכן לזכות בו ויטבילו בברכה. ומיזם אם כבר זכה בו, שוב לא יכול להפקירו ולהשתמש בו, אפילו לא יתכן לזכות בו שוב – מהר"ל ודסקין בקריא סי' ה אות קלו. כמו כן, יהודי שקנה כלי מגוי לצורך סעודה, ולפני ההטבילה הפקירו חכה בו יהודי אחר – טעון טבילה, אבל אם אינו מתכוון לזכות בו – מותר להשתמש בו בלא הטבילה, ראה שם.

(נח) ראה שרית הרשביא ח"ב, נה ובאה"ט ליריד קכ, כא ואף שגם לענין הברכה יש לומר וכן לאדם שלא בפניו, מיזם במשנים תל"ב, י משמע שלענין הברכה בענין ממש שליחות.

(יז) פשוט, דלא רע משואל שלא מדעת שהוא כנוול.

(יח) שרית מהרש"ם ב, מה וכן איש חי (ב) מטות ודיניו אפילו בזכויות או חרס המצופה, אע"פ שטבילתם רק מדרבנן. כיון דאיתחזק איסורא, וכן דעת ק' החיים לאייח שכו, מז, ורק בשבת יש להקל, כדלהלן. אמנם, בשירת יביע אומר ח"ב ט כתב: דכלי זכויות דהוי מדרבנן, אפשר להקל בספקא. ולענין ספק, כשמתארחים – להלן פרק כג סעיף כז.

כע, שכלי שספק אם הוטבל וקטן או קטנה מעידים שהוטבל – אינם נאמנים, ראה שריע ירד קכ, ידו וקצור שריע לו, יכ ויש שהאמינו בכלי זכויות חרס המצופה זכויות – ראה פמ"א אירח תל א"א, ונפתיש ליריד קכ, יד ערדה"ש ליריד קכ, יג. ויש לדמותו לנפקס במשנים תל"ו, וזו נעשה"ם, כב. וכן מצינו שהגר"עא בירד קכ מרמה כלי זכויות לענין טבילה כלים לבריקת חמץ, ונפיצם אדם הקטנים מעידים שהם הטבילו – א. נאמנים. ואם מעידים שאחר הטביל – אינם נאמנים. וכן פסק בשירת יביע אומר ח"ב חזירי ט סוף אות ח. וראה להלן סעיפים ט"ל מ.

(יט) ראה פת"ש ליריד קכ, יא שרית מהרש"ם שם, שרית אגרות משה ירד ח"ב, מ. ובדבר שיש לו מותרים, אין הבדל אם הספק בגוף האיסור או לאו, וכיון שאפשר לאכול בהיתר הולכים להחמיר וכן בענין השלחן (הובא בדרכי שם, עג) שאין לעשות ספק דרבנן לכתחילה, על כן בזכויות אין להקל אלא כשיש ספק ספקא כגון ספק אם הכלי חרצת חזיר א"י וספק אם הוטבל וכדומה, וכן הוא לענין חרס מצופה בזכויות – ראה שרית שכת הלוי חזירי, מג ולדעת הפמ"ג בהקדמתו הכללית להלכות ירד ח"ב פרק א אות כו הוא הדין בספק בירן, כגון כפלוגתא או בעיא דלא איפשרת הולכים לקולא אפילו בדבר שיש לו מותרים.

(כ) אריה כלל נח סי' פה שמא יבואו לברך עליהם, ותהיה ברכה לבטלה.

(כא) רמ"א ירד קכ, טו. וערדה"ש שם, יו עפי' התוס'. ובשירת אגרות משה ירד ח"ב, מא דהיינו אפילו השתמש בכלי במיד, ומכל מקום, יש להוציא את המאכל מן הכלי ולדעת הגר"ם פיינשטיין זצ"ל אסור להוציא את המאכל דרך אכילה.

(כב) ראה שרית אגרות משה ירד ח"ב, לט שאף ביחוד ממשלתי השו"ק לכלל המדינה של נכרים – בחיוב טבילה. ובספר מנחת שלמה ח"ב, סו דעת הגר"ש איועבר זצ"ל שאפילו בעלות של חברת מניות או חברה בע"מ של נכרים – בחיוב הטבילה, וכמובן שלענין בעלות קובעת השליטה במניות החברה ולא המפעלים בשטח. וראה עוד להלן סעיף טו.

(כג) ראה ערדה"ש ירד קכ, נח דהיינו בין מוכר בחנות בין אדם פרטי המוכר בביתו.

(כד) ראה רד"ת ליריד קכ, פא. גוי שגנב או גול כלי מיהודי והחזירו – אין הכלי צריך טבילה אפילו נתיאש ממנו יהודי אבל שר או מושל גוי שגנלו או החזירו כלי, אם נתיאש ממנו יהודי, צריך הכלי הטבילה – רמ"א ולבוש ליריד קכ, מא ט"ו, שר ט"ו כו. וכמובאר בגריא שם בשבר מושל שנתקע שם הבעלים. וישראל שגנב כלי מגוי בארץ, תפא – שהיב טבילה, שאפילו למיד שגול הגוי, מותר, ביראים כתב, שהגוי נשאר הבעלים.

(כה) ראה שריע ירד, ב וסי' קט, המדובר במי שקיבל חינוך נכון ונתרחק עד שהוא מחלל שבת בשאט נפש ובירד רמה, להכעיס, ואפילו אינו מתבייש מפני רב.

(כו) ראה חת"ם בחידושיו לשריע ירד קכ, טו שרית צ"ח ח, יט"ב שרית אג"מ אר"ח ג, ד שרית יב"א ח"ב ירד ט ושירת דובב מישירם א, סה. אמנם, בשיעור הגר"ש וזאנר שליט"א, שכיון שההשטות שי נסתפק בדבריו החת"ם, על כן הכריע שיש להטביל בלא ברכה. ובשירת תשובות והנהגות ב, תג שהמחמיר לעצמו, יחמיר בכלי מתכות ובלא ברכה, אבל לדינא נראה להקל.

ספר הכשרות - המשך

אריזות, צנצנות וקופסאות

כח. מאכלים ומוצרי מזון המשווקים כשהם נתונים בצנצנות או בקופסאות החייבות בהטבלה^(טז) יש אומרים, שאין חובה לרוקן את תכולתם, מיד עם פתיחתם, על מנת להטביל את האריזה^(טז) ואף מותר לאכול מתוכה^(טז). מכל מקום, כשנפתחה האריזה, אין לחמם את המזון בתוכה^(טז).

כט. קופסאות או צנצנות, כל עוד מוציאים מהן את המזון לחוץ בלבד – אין חייבים בהטבלה^(טז), אולם כאשר הריקו את תכולתם לגמרי, אין להחזיר את התוכן לחוץ הכלי, בלא הטבלתו^(טז).
אכן, יש המחזיר להחזיר לאריזה את השארית שנותרה בכף או בכפית^(טז).

ל. צנצנות וקופסאות הנ"ל, העשויות מתכת או זכוכית, לאחר שהוצאה תכולתם, ומעוניינים לאחסן בהן מזון אחר – דאי שצריכים הטבלה בברכה^(טז) ראה הערה.
בשעת הצורך, כאשר המדובר בכלי זכוכית, יש לסמוך על מי שהקל בדיון זה^(טז).

לא. הקונה אריזות מתוצרת חו"ל, החייבות בהטבלה, על מנת למלאותם בדברי מאכל ולמוכרם – אינו חייב להטבילם תחילה^(טז).

כלים חשמליים

לב. כלים החייבים בהטבלה, ומותקנת בהם מערכת חשמלית או אלקטרונית, במידת האפשר, מטבילים אותם כדיון וממתינים עד שיתייבשו^(טז).
אין הדבר אפשרי, או הפחדים להטביל, יכולים להביא את הכלי לבעל-מלאכה יהודי שיפרק ויבטל ממנו תורת כלי ויחזיר וירכיבו^(טז). אפשרות נוספת: לתת את הכלי במתנה גמורה לגוי ולשאלו ממנו לתמיד^(טז).
הערה: יש שהכריעו, שחצנים (טוסטרים) לקליית לחם בלבד, אינו טעון טבילה^(טז).

(טז) דעת הגאון רבי יחיאל יעקב ויינברג זצ"ל ב"המאור" בסלו תשטו. אך סיים: מימ דעתי שבעל נפש יחזיר על עצמו ויחזק שלא לקנות את הקופסאות ואו הוא יוצא לכל הדעות. וכן דעת הגרשוני ארעברך וזל להחזיר, ונימוקו: א. כלי כחום שנפתח ע"י ישראל כשם שלענין שבת נחשב כעשיית כלי, גם לענין טבילה כלים נעשה ככלי שנגמרה מלאכתו ע"י ישראל. ב. דרי אינו מכוון שישאר אצלו בכלי סעודה, שהרי מיד כשיגמור, יורקנה לקופסה לאשפה ולא יחזירו כחמים להוציא מיד את המאכל, ראה ספר טבילה כלים עמ' קד.

(טזא) דעת הגרשוני ארעברך זצ"ל, שם: "אבל לפתח ולהעמיד על האש הדעה נטה לאסור" אבל כשהקופסה עדיין סגורה מותר לחממה, ויש מורים להקל אפילו כשהקופסה נפתחה – ראה שו"ת ציצ אליעזר חיו סי' כו.

(טזב) כלי הערה עז. וכן דעת שו"ת פרי השדה ג, קט ושו"ת חלקי ב, נו. ולמבאר בספר זה השלחן מותר אף לסגור את האריזה במכסה או פקק. בקבוקי משקאות הנלקחים מגויים ונחשבים סך "פיקוק" עבור הבקבוק, אין זה מחייב הטבלה. שכל עוד אין הכלי נלקח לשמש ככלי סעודה, חשיב רק כמשתמש באופן ארעי בכלי סעודה העומד לסחורה – שו"ת מנחת שלמה ב, סו.

(טזג) מסגרת השלחן על צורך שריע לו, ו.

(טזד) דעת הגרשוני ארעברך זצ"ל בקופסת קפה נמס תוצרת חו"ל מסתבר שגם כשמחמם את העדף לא נחשב עדיין כשימוש בכלי סעודה להצריך טבילה, אלא כהמשך המצב הקודם וכאילו הוא מחזיר לחוץ ערימת קפה שכחון עטיפה של ידיר שבעליות שאין משתמשים בה כבס וגם הוא מבשלים בה, וז"ל רלא חשיב כלי סעודה, ומי כשמביאים הקופסה לשלחן, טענה טבילה בלא ברכה ויש נהגים להעביר מן הקופסה קפה לצנצנת או כלי אחר וזו עצה נכונה ופשוטה – ספר שמירת שבת כהלכתה פרק ט הערה מא, ולענין בקבוקים שמחממים לביהמ"ד בגמר השימוש ראה דרכי לירד קכ, ע ושו"ת חלקי ב, נו ושו"ת מהר"ל דרסקין שם.

(טזה) שו"ת פרי השדה ג, קט ושו"ת חלקי ב, נו וספר שלחן חיים ד, ז אות ד, טו. אכן, בקופסת שפתיחתה נעשית ע"י חיתוך הפת מלמעלה בקופסת שימורים, מותר להניח בה אוכל אחר, שיוון שפתחה ישראל כאילו הוא עצמו עשהו לכלי, שהרי כשהיו סגורות אינן ראיות לשימוש, וגם כשפותחים אותן ע"י רוב מוריקים אותן חורקים אותן, ומה שמיטע משתמשים לאוכל אחר – אינו חשיב כלי – ראה שו"ת ציצ אליעזר ח, כו.

(טזו) דעת הגר"ם פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אג"מ יורד ב, מ וקלו מטעם שהכלי בטל למאכל, וכאשר מייחידים אותו למאכל נעשה הדבר ע"י יהודי, וברור שיש להקל בכלי זכוכית שהיוו טבילה מרבין ואף במתכות אין למחות ביד המקילים.

(טזז) שו"ת חלקת יעקב ב, נו ראה גם "המאור" בסלו תשטו בשם הגאון רבי יחיאל יעקב ויינברג זצ"ל, וכן בשם כמה פוסקים ב"המאור" ניסן באותה שנה, בין אם כמכרם לגויים בין ליהודים.

(טזח) כגון קומקום וטוסטר וכדומה, והנסיק מורה שברך כלל, מתקיים בהם "שומר מצוה לא ידע דבר רע" (קהלת ח, ה), ומאות ואחרים שהטבלו, נכנסו ויצאו בלא פגע, ויש לציין, שקומקום חשמלי אפ"י שכולו מפלסטיק, אם בחתחתו נזף חימום מתכת – חייב הטבלה בברכה, ואם חוט החשמל מחובר לכלי בצורה קבועה, די להכניס למים את תחילת החוט בסמור לכלי – קובץ מבית לוי ניסן תשנ"ו ע"ד. קומקום שנוף החימום סמרי, ואפילו אין כל מתכת בתחתיתו, נהוג להטבילו, עכ"פ בלא ברכה.

(טטז) ע"פ חכמיא עג, יג ובינת אדם שער אריה, סו ונחשב ע"י כך ככלי שנעשה ע"י אומן יהודי שפוטרו מהטבלה, ולדעת הגרשוני ארעברך זצ"ל (בספר טבילה כלים עמ' קז) הורה זה דוקא בכלי חשמל, שיש לצרף דעות הסוברות שבלא הכי כלי חשמלי פטור מהטבלה, משום ששימושו רק שלישא בשעוריו על דיני טבילה כלים, אין דעתו נוחה מצדו זו, המפקיעה את האדם מקיום מצות עשה, ויש לציין, שגוף המכשיר, אליו מחברים את חלקיו – אינו חייב בטבילה, מפני שאין לו אלא דין בסיס כלי – שו"ת מנחת יצחק ג, עז.

(טזא) דרכי לירד קכ, קיב בשם שלחן גבוה, וכן ב"ח ב"ח רע"א בגליון שריע יורד קכ, א וכן איש חי (ב) מטות יא שו"ת זכר שמחה, קה ושו"ת מנחת יצחק, קכ אות ב, חזר וקטו את הכלי מן הגוי, חזר הכלי להתחייב בהטבלה עם ברכה.

(טזא) דעת הגר"ם פיינשטיין זצ"ל באג"מ יורד ב, כד, כיון שהפת כבר אפיה וראיה לאכילה כל אדם, אין להחשיבו צורך הסעודה בשביל מל שיש רצונם לייבש, שנעים להם קצת יותר, מאחר שלא חסר כלום להפת בלא וזי.

יג, בית חרושת שבעלי יהודי אך העובדים בו גויים, יש הסובר, שהכלים פטורים מהטבלה. ויש הסוברים, שבכלי זכוכית יש להטביל את הכלים בלא ברכה^(טז).

יד. כלי מזון הנמסרים לתיוקן בידי גוי, במידה ובמהלך התיוקן פורק הכלי והורכב שוב מחודש – יש להטבילו בלא ברכה, והוא הדין לכלי הנחתן בידי גוי, לחידושו או לציפוי^(טז).

סכין שניתנה לגוי להשחזה – אינה צריכה הטבלה^(טז).

קנה בחנות כלים

טו. כלים מתוצרת ארץ ישראל, וניקנו מיהודי, בסתם, אינם צריכים הטבלה^(טז). אבל כלים המיובאים מחוץ לארץ אפילו ניקנו מיהודי, בסתם, חייבים הטבלה עם ברכה. ולענין כלים המיובאים מאר"י של אמריקה – בהערה^(טז).

יש הקונים מספר כלים החייבים בודאי בהטבלה בברכה ומוסיפים אחד מהם בכל ספק, כדי לזכות לברכה^(טז).

טז. בעלי חנויות כלים, המתקנים בחנותם מקוה לכלים לשימוש הקונים – תבוא עליהם ברכה^(טז). אמנם, את ההטבלה יבצעו הקונים, לאחר העברת הכלי לבעלותם^(טז).

יז. כלי החייב בהטבלה הנקנה על מנת לתיתו במתנה, יש הסובר שאין למסור במתנה למי שספק אם יטבילו לפני השימוש^(טז).

אכן, דנו הפוסקים האם וכיצד ניתן להטביל כלי של מתנה בטרם העברתו למקבל^(טז).

(כז) ערך השולחן יורד קכ, נח.

(כח) ראה רמ"א יורד קכ, יא. קנה יהודי את חלק הגוי – הכלי חייב הטבלה. – ראה ש"ך שם, כו בשם הארזה.

(כט) קצור שריע לו, ו אמנם דעת החכמיא עג, ד שבכלי זכוכית אין צורך בהטבלה. המורב ב"ח לאינו יהודי כדי שיוכלו לעבור בו בשבת (הערמה), הכלים טעונים אח"כ הטבלה בברכה – דרכי לירד קכ, פא. אומן יהודי שעשה כלי ממתכת של גוי וקנהו אח"כ לעצמו, יטבילו בלא ברכה – רמ"א יורד קכ, י ורעה"ש, נו.

(ל) ראה שריע יורד קכ, י וש"ך, כא פמ"ג אר"ח תנב, א"א סוף הסימן, חכמיא עג, ד ובינת אדם שם. כן איש חי (מטות). וכן פסק בדרכי לירד קכ, צה ע"פ הפמ"ג לענין סכרים שניתן לגוי לתיוקן ידיו. נעשה התיוקן או הציפי ע"י גוי בחינם, אין צורך בהטבלה – שו"ת כף רגנה יורד, מה הובא בדרכי לירד קכ, פג שאין אין אומרים אומן קנה כשבה כלי.

(לא) שו"ת מנחת יצחק ד, כח. ולענין מסירת מיקטר לתיוקן הסכין ע"י הגוי, כשו"ת תשובות והנהגות ב, חזו שבמדיה ולא הוסיף הגוי חומר משלו במכשיר, הרי זה שבה שאינו ניכר, ואין צורך בטבילה כלל.

(לב) שו"ת אגרות משה אר"ח ג, ד והיינו כשידוע בודאי שכן הוא, אבל כל שיש צד של ספק שבהחזיר של גוי או בשותפותו, מטבילים בלא ברכה, בין אם רוב ביהמ"ד של יהודים בין של גויים – שו"ת תורת ש"י מדיה, קד וחזון אש יורד לו, טו.
יש לציין, שלעיתים גם כלים הנושאים שמות של מפעלים ישראלים הם מיובאים, כגון: מזפ"ק (סכנים, סירים) "עמק" (כלי חרסיה מבריקים) סכרים "ירד" רימכס" (הסכנים כולם מחיר) "פלרני" (מקלות מסגרת וכדומה) ראו גם ברעיון, שכל כלי עם מכסה זכוכית – תוצרת חו"ל, וככל מקרה שהדבר מוטל בספק, אין להטביל בלא ברכה.

(לג) ראה דרכי לירד קכ, פא ושו"ת אגרות משה אר"ח ג, ד ויורד ב, מ ובשו"ת תשובות והנהגות ב, נח שאם רשום שם ביהמ"ד אין לכתב אחרי הרוכב, וצריך לברר מי הבעלים, אבל בסתם, כששם גויים על החברה ובסתם, רוב המניות של גוי – ישנו חיוב טבילה גמור. פרט לאר"י של אמריקה, שמצד שורה יהודים שותפים בבתי החרושת המייצרים כלים – מטבילים בלא ברכה, כיון שהספק בגוף הרוכב.

(לד) כן הור"י הגר"ש אלישיב שליט"א כגון כסיות או כפיות שודאי חייבות טבילה.

(לה) בפרט אם נאמר שכלי שלא הטבל כחפץ האסור בסעודה, הרי שבמכירתו יש משום ולפני עור לא תתן מכשול.

(לו) ראה שריע יורד קכ, ח וט"ו, י בשם הבי ובשו"ת מנחת יצחק א, מד מפני שבעד הכלים בחנות קנאם המוכר לעצמו בקנין (או אפילו שלם בהמחאה דחידה) עדיין הם כלים העומדים לסחורה ולא לסעודה, ועדיין לא נתחייבו בהטבלה. הטביל תקנה לפני שובו בכלי, יחזור ויטבילו אח"כ בלא ברכה – קובץ מבית לוי ניסן תשנ"ו. בדומה לזה מצעו במשיב חרנה, י לענין אחריו שאילו שלא פורעים תשלומם לפני הדגה לא יאות עבד דכל כמה דלא יחייב רמי לא קני אלא מדרבנן (נחלקו הדעות אם קנין דרבנן מהני לארזיותא) ולפ"ז בכלי זכוכית אם תקנה יעשה הגבהה – ויעיל, וראה להלן סעיף ג.

(לז) דעת מן הגר"ש ארעברך זצ"ל בתשובה בסוף ספר טבילה כלים. ובשו"ת תשובות והנהגות ב, חזו שלדעת אין בזה ולפני עור וגוי כיון שיש להם עוד כסות וברגל מרבבה לירד קכא שבממור אין אסור מסייע בידי עוברי עברה, ומן דרין, מוכרין ונתן לתת במתנה כלים תוצרת יהודים או שאינם מחומר החייב בטבילה.

(לח) שו"ת תשובות והנהגות א, תנב, מכיון שנקנה למתנה לא מתחייב בהטבלה וגם לא תועיל, ככל כלי שאינו לשימוש פרטי ובאילו עומד לסחורה, ראה לעיל הערה לו. שנית, כיצד ייעשה קנין המועיל להחשיבו כבעלות הנותן, ולענין התחייבות המצוייה על הכלים שברך כלל מעניינים נותני המתנה שישארו על גבי הכלים, בדעבד אינו מוכה שחוצצות ובפרט במקום שאינן נראות כל כך – שם ב, חו. ותמיד אפשר להסיר תוויות, להטביל ולהוסיף פתק – נטבל כדון, שלא ייכשלו המקבילים בברכה בטבלה, יש להעיר, שאף שלפי האמור כאן, מותר לשלוח כלי שאינו טבול למי שבוחר יטבילו, מכל מקום, יש להזמנע מלהניח בו מזון שאינו עטוף (כסוכריות) מכלי להטבילו.

(עח) כגון קופסאות סגורות, קוואר, וצנצנות מזון לתיוקות תוצרת חוץ לארץ.

(עט) דעת מהר"ל דרסקין זצ"ל בשו"ת, קרא סי' קלו ושו"ת חלקת יעקב ח"ב, נו כמבוא גם בשערים מצויים בחולת לו, ח.

רשימת השיעורים - שנה ראשונה:

הדלקת נרות חנוכה	שמיטת כספים	א	קיום הבטחות
בשליחות	גורל הגר"א	ב	תמימות בספירת העומר
חיובי הנכדים בכבוד פניהם	הצלת נפש בנפש	ג	קמן שהגדיל
יששכר וזבולון	מעויות בתפילת ר"ה	ד	לא בשמים היא
קריאת שמות	בינונים תלויים ועומדים	ה	פדיון הבן כפיקות
השתנות הטבעים	קדושת שביעית בד' מינים	ו	זר בברכת כהנים
תפילין של ר"ת	הלכות מצוות בכבוד ס"ת	ז	רות המואביה ובדיני גרות
תורה עם דרך ארץ	דברים האסורים בשבת	ח	תקיעות בעת צרה
לא יסתור דברי אביו	משום השמעת קול	ט	ברכת שהחיינו בציצית
האזנת סתר	מעויות בתפילה ובבהמ"ז	י	שביתת הארץ
הכותל המערבי	סנדק בשני אחים	יא	כהנים בקברי צדיקים
לא ילבש	קיום הפסח בחירות	יב	התחלה בתפילה ובמצוות
חמא כדי שיזכה חברך	מצוה בו יותר מבשלוהו	יג	תפילת מוסף
ברכת החמה	או הידור מצוה	יד	נדרי צדקה במחשבה
יין שביעית לד' כוסות	ברוך שפטרנו	טו	יציאה מארץ ישראל
תנאי בקיום מצוות	מקדש מעט	טז	קידוש ה'
רפואה ועישון ביו"ט	פונדקאות	יז	מעשה שבת
	פדיון שבויים	יח	מאכלים עם מיני דגן

רשימת השיעורים - שנה שניה:

אוהב ושונא	ברכת הגומל - לעוברי דרכים	נא	מדבר שקר תרחק
נר איש וביתו	לא תתגודדו	נב	וחי בהם, קביעת רגע המוות
הנה ושבעת בניה	כל תשחית	נג	חמר מדינה לקידוש והבדלה
עשרה במטב	מצות מעקה	נד	ההנהגה במחלוקת הלכה
קדיש	ברוב עם הדרת מלך	נה	וקבלה
רפואה מגולית בשבת	או זריזין מקדימין למצוות	נו	חזקת כהונה
מזוזה במקום שאין בו ד' אמות	י"ג מדות	נז	אנכי ה' אלקיך
לחם משנה	הפסק בדיבור בתקיעות ועוד	נח	גזירות פסולים
חיבור והפרדת אותיות	עינוי ביו"ב, ומצות אכילה	נח	פנים חדשות
עבד איניש דינא לנפשיה	בעיו"ב	נט	תכלת בציצית בזמן הזה
מכירת בתי כנסת	מצות חינוך	ס	תינוק שנשבה
נשים בפרשת זכור	הפטור מדבר ועושהו	סא	בגדרי כל תשקצו
על שם הפור	שיכור בהלכה	סב	צער בעלי חיים
צורות אדם ומשמשים במרום	מילה שלא בזמנה	סג	ירושלם בשררה וברבנות
אתר אינטרנט הפתוח בשבת	כופין על מדת סדום	סד	אילת - בירור גבול דרום
תאריכים ושמות לעזויים	קנין כסף - שמורות	סה	א"י
מסחר בחול המועד	פיטומתא	סו	אשו משום חציו
קו התאריך	מעשר כספים		לא תחמוד

רשימת השיעורים - שנה שלישית:

סתם יינם	נרות שבת	קא	גניבת דעת
טבילת כלים	מנין עשרה לדברים שבקדושה	קב	ספיה לקמן
פתחת מסעדות ומכבדות	נפילת אפים	קג	אונאת דברים
בתשעת הימים	כניסת כהן לבתי חולים	קד	קדושת הכהנים והלויים
נחמו נחמו עמי	היזק ראייה	קה	תורה שבעל פה

עולמות • לימוד בעיון

עולמות - תוכנית לימוד בעיון
המיועדת למסירת שיעורים בקבוצות לימוד
מתוך דפי מקורות במגוון פוגיות הלכתיות ובירורי מנהגים

לסייע בהקמת שיעורים חדשים ולקבלת דפי עזר להכנת השיעור
ניתן לפנות: טל' 050-4102399 OLAMOT111@GMAIL.COM

מקומות בהם מתקיימים שיעורים:

אלעד • אפרת • בני ברק • בית גמליאל • גבעת שמואל • דימונה • חיפה • טלז סיטון • יבנה • ירושלים • ישובי שער הנגב • מודיעין • מעלה אדומים
מעלות • נתניה • פתח תקוה • עפולה • צפת • קרני שומרון • רחובות • רמלה • רעננה • שעלבים • תל אביב • בסיס צה"ל • תעשייה אוירית
בדפס • הונג קונג • וינה • ונצואלה • מורנו • לונדון • לוס אנג'לס • ליקווד • מונטריאל • מיאמי • מכסיקו סיטי • ניו יורק • סאן פאולו • שיקאגו